བློ་རིག་གི་རྣམ་གཞག

建立心類學

藏中對照

蔣悲桑佩◎著
佛子◎譯

班智達翻譯小組
PANDITA TRANSLATION GROUP

作者簡介

格西 蔣悲桑佩（妙音如意）
དགེ་བཤེས་འཇམ་དཔལ་བསམ་འཕེལ།

西元1908年出生於康區嘉絨小金川的滇倉村，父名磊嘉，出生時出現許多稀有瑞兆。

1932藏曆水猴年，年屆25歲，動身前往衛藏。抵達拉薩後，進入哲蚌寺洛色林僧院求學，從《攝類學》開始趨入聞思。以戒行及理路兩方面的突出表現，成為班級同儕中的翹楚。

1948年，獲得拉然巴格西學位。同年進入下密院，精進修學如海般的續部教典。

1951年尊者指示刊刻《大藏經》，並對他委以洛色林僧院住持法座的重任。任期結束後，仍致力於弘揚講聞與修持的事業。

1982年示寂後，仍晝夜六時住於定中。毗荼後，出現了為數極多的舍利。

著作方面，洛色林學院目前普遍研讀的《建立心類學》就是由他撰寫的。大師的第二世化身嘉容堪珠．洛桑隆日丹增呈列，今尚在世。

〔回目錄〕

譯者簡介

格西　佛子

2007年，榮獲格西學位。

2008年，畢業於下密院。

班智達

時間：2008年 創設班智達翻譯小組。

2010年 設立班智達「達蘭莎拉」翻譯小組、

班智達「洛色林」翻譯小組。

2011年成立班智達「莎拉」中文譯經小組。

宗旨：教授、翻譯與審定藏傳佛教僧伽教材。

目的：將藏傳佛教與辯經系統傳播至華人社會。

已出版的翻譯作品：《攝類學》《心類學》《因類學》

《現觀總義1》。

班智達翻譯小組 http://www.panditatranslation.org/

佛子部落格 http://omahun.wordpress.com/

學習網站 http://tsadma.wordpress.com/

班智達出版焦點

蔣貝赤理雲丹嘉措/著

- 第一本藏傳佛教中文辯經《攝類學》，提昇華人思辯能力！
- 你可以隨時隨地連上網站，跟著中文流利的台灣格西快樂學習。
- 特別企畫：111個佛法定義，讓讀者輕鬆學握名相。

洛桑嘉措/著

- 8位高僧鄭重推薦。
- 作者為達蘭莎拉辯經學院創校院長。
- 作者弟子，台灣第一位洛色林格西恭譯。
- 特別企畫：首度公開多張院長珍貴法照，譯者佛子為您親撰導讀。

戒勝/著

- 11位藏傳法師一致推薦。
- 這是一本找原因的專書。
- 對佛法的態度不能盲從、沒有理由就相信。
- 適合想認識藏傳佛教、佛教、五部大論、藏傳道次第、辯經思惟、哲學或非佛教徒的讀者。

〔回目錄〕

推薦序

我尊貴的上師

近十年，中國與台灣等地區對於祖先主要宗教——佛教宗義的注意逐漸提昇，尤其對於殊勝的那爛陀清淨傳承——大小乘顯密圓融之西藏宗義的信心與修行者亦逐年增長。

我不斷呼籲，佛教印度班智達與成就者所造的中觀、現觀、戒律、俱舍以及量理等著作翻譯成中文頗為重要，並鼓勵大家深入學習。

現今，華人佛子，已於二〇〇八年成立班智達翻譯小組，計畫將五大論的解釋等譯為中文，我非常讚嘆與隨喜。

佛子，十三歲從自家園台灣來到印度達蘭莎拉，進入辯經學院。十幾年間，受沙彌戒、比丘戒，並學習五大論以及不分教派之印度大師的解釋與各家不同說法，獲得哲蚌寺格西學位，主要擔任我對華人請法者開示佛法的翻譯責任。

在此，我祈求三寶，希望可令佛子發起的中文翻譯

〔回目錄〕

計畫順利進行，提昇求法華人對佛法的理解，開啟易於前往究竟無上圓滿菩提之眼。

林仁波切

如果不了解《心類學》，就不知道如何修行。

日宗仁波切（第一〇二任甘丹赤巴）

如同世尊所說：「諸惡莫作，眾善奉行，自淨其意，是諸佛教。」我們如果想獲得解脫及一切遍智，必須讓「心」不被煩惱控制，使它趨向善法。為了達到這個目標，必須先了解論藏當中所說心和心所、量和非量、染污清淨二法的定義和分類、對治相違品的方式；而《心類學》正是深入這些法類的前行。

洛桑丹增仁波切（第一〇三任甘丹赤巴）

《心類學》是認識佛法很好的工具，學《心類學》，可以提昇領悟佛法的能力，就好像是一把開發智慧的鑰匙，希望台灣的僧、俗二眾，都能夠好好地學《心類學》。

多殿祖古仁波切（前任洛色林住持）

做一位行者，我們必須了解取、捨的關鍵。再者，必須在覺知上建立所斷除的煩惱與毀滅煩惱的許多對治種類。《心類學》中闡述了覺知的種類、心所的現象等，倘若明瞭，修行時會有極大裨益。

班登扎巴格西（洛色林資深大老師）

學《心類學》，是因為往後的五大論內容皆與《心類學》有關。

《心類學》中闡述好的或必須斷除的心，什麼是我們要提昇的，什麼是貪、瞋、癡各種心所。智慧與方便二者中最好的心是證空慧，最好的方便是菩提心，這些是要提昇的。

我們必須知道有多少所斷與斷除次第。空正見能斷除所斷，譬如：洗衣服時，上面有污垢，要去除它，並不是除掉衣服，而單靠洗衣粉或水，也不能洗淨；同樣地，我們的心也有許多污垢，須以智慧的水、菩提心、慈悲心等方便去除，也必須了解布施、持戒、忍辱、精進、禪定與智慧。

〔回目錄〕

壇確格西（前任辯經學院院長）

貪等煩惱都是覺知，煩惱的對治法，如：通達無我的智慧等也是覺知的一類。若不知這些覺知的規則與心有好、壞兩類，則修行無從做起。

學過《心類學》的人，可以知道心的一些現象與規律。認知這些內容，就了解心理的變化，知道何者該做、何者不該做。

圖滇悲桑格西

學《心類學》的階段，心處於顛倒中，因為心被我執與煩惱左右。經過觀察，顛倒知會變成疑，從疑轉成伺察知，之後變成比量，隨之生起再決知，其後藉著修行而變成瑜伽現量。

〔回目錄〕

班智達五部大論教材翻譯計畫

一、緣起

七、八年前，西藏的菩提上師曾鼓勵我說：「回台灣後，你應該成立一個翻譯小組。」之後，又常聽到尊者提及：「桑耶寺多年前設立了『譯師班智達洲』，專門翻譯佛法。」這是我成立「班智達翻譯小組」的緣起。

推廣佛法應以培育僧才為基礎，進而利益社會大眾。藏傳佛教格魯派僧伽教育，是擁有傳承與完整的五部大論之教育體系，其中的因明系統來自陳那、法稱論師。之後，西藏先賢祖師，將佛經內涵以活潑、深入的「辯經理路」方式，建立嚴整的思考模式，訓練日後廣大僧眾具備更敏銳、清晰、正確的思惟。

因此，我決定遵循藏傳僧伽教育的順序，先翻譯《攝類學》，其次《心類學》《因類學》，最後再將三大寺的五部大論教科書陸續譯出。這需要多年的努力與眾人的支持、合作，非我一人能獨立完成，故於二○一一年，在北印度開辦翻譯培訓班，祈望能早日成就。

〔回目錄〕

二、班智達翻譯小組五部大論教材翻譯計畫

書名	作者	冊數	出版
基礎教材			
攝類學 全稱：攝集攝類學諸涵義之學者喜宴善說	蔣貝赤理雲丹嘉措大師	一	2011 年、2013 年出增訂版
心類學 全稱：建立大理路心類學必備集錦	洛桑嘉措院長	一	2012 年
建立心類學 全稱：《建立心類學——所需總攝》	蔣悲桑佩格西	一	2020 年
因類學 全稱：建立因類學顯映萬法之鏡	戒勝大格西	一	2013 年
般若方面的教科書及參考書			
現觀莊嚴論釋——顯明般若義之燈	福稱論師	三	參下表
現觀莊嚴論釋——般若辨析	福稱論師	三	參下表
青蓮花鬘	福稱論師	一	
開慧增喜心摩尼	堪蘇蓮花勝幢大師	三	

〔回目錄〕

量理方面的教科書及參考書		
釋量論明解脫道疏	賈曹傑大師	二
釋量論頌明解脫道疏	福稱論師	二
除意闇日光釋	堪蘇蓮花勝幢大師	一
中觀方面的教科書及參考書		
中觀總義	福稱論師	一
中觀辨析	福稱論師	一
開啟深義眼之金匙	堪蘇蓮花勝幢大師	二
俱舍方面的教科書		
阿毘達磨俱舍莊嚴釋	欽文殊大師	三
阿毘達磨俱舍論之明解脫道疏	僧成大師	一

《現觀莊嚴論釋——顯明般若義之燈》

書名	範圍	形式	日期
現觀總義 1	至第一品之四諦	出版	2013 年 12 月
現觀總義 2	第一品之三寶至二十僧	線上試讀版	2017 年 2 月
現觀總義 3	至第一品結束	線上試讀版	2017 年 7 月
現觀總義 4	第二品、第三品	線上試讀版	2017 年 9 月
現觀總義 5	第四品	線上試讀版	2017 年 12 月

〔回目錄〕

現觀總義 6	第五品至第八品	線上試讀版	2020 年 3 月

《現觀莊嚴論釋——般若辨析》

書名	範圍	形式	日期
現觀辨析 1	單元 1～33	線上試讀版	2019 年 12 月
現觀辨析 2	譯畢審定中	線上試讀版	2020 年 10 月
現觀辨析 3	譯畢審定中	線上試讀版	2020 年 12 月

三、感謝與祝福

由衷感謝我尊貴的上師、劉文釧居士、劉金釵居士、殷琪居士及滇津羅桑蔣丘等大德的善款支持，讓此殊勝之翻譯事業順利開展並持續運作；衷心感謝允諾護持三年的會員群——智慧群、般若群、文殊群、語自在群、深見群、善慧群、妙音群、菩提心群、慈悲群、廣行群，以及內地、台灣不定期隨喜等大德的善款支持。翻譯本書的功德，祈願諸位上師長久住世，功德主事事圓滿、順心，一切眾生早日脫離苦海，成就無上菩提。

本書若有任何錯誤，敬請十方大德海涵；若大眾對譯文有任何建議，請賜予您寶貴的意見，或寫信至 panditatranslation@gmail.com 留言，無盡感激！

〔回目錄〕

譯序　您，覺知了嗎？

頂禮上師與諸佛菩薩眾

春景芳菲莊嚴大地，如同信使光臨遍傳法音──藏中文對照版的洛色林《心類學》依著善因緣問世。

班智達翻譯小組以尊崇玄奘大師、法尊法師遺風，又承蒙藏地師長 Geshe Lobsang Tenpa、Geshe Lobsang Khechok、Geshe Lobsang Kalsang、Geshe Ngawang Kalsang、Geshe Lobsang Rinchen 五位格西的解惑，並沿用「名相研討會」中審慎擇定之藏中文名相，凡班智達翻譯小組所出版的五大論系統性教材，皆遵行譯法統一之用字遣辭，以便立志研閱《大藏經》者，能順利領納往昔諸位偉大譯師傾盡畢生苦心、召集群力而成的聖典。

深切感受到洛桑嘉措校長所編寫的《心類學》巨作（2012 年出版）由於篇幅頗多，且以辯經方式呈現，廣大在家弟子較難以依循學習；遙想起年幼時，於印度辯經學院修學其中的「覺知七種分類」、「三種分類」、「二種分類」及「五十一心所」，利益深廣，心中燃亮正念：中譯篇幅十分適宜的洛色林《心類學》並發行藏中文版，

希望有利於師長教學、譯者口述，並讓僅懂一般中文的三大寺僧人們熟悉佛法中文名相，以利傳授佛法於漢地，同時，世界各地的華人弟子在自己學習不懂時，能直接請益師長，消除語言的隔閡。

如果想要通達《現觀莊嚴論》，必須先紮穩《心類學》基本功。此外，當代科學界對於佛教有關心理解析的探索興味愈加高昂，既身為佛教徒，豈能未識自心瑰寶？又怎可對「心智」與「心」陌生？了知心的續流，足以證成「前世今生」、「生命無限」，轉變知見與行為；進而與科學家或不同信仰者闡釋佛教心理學時，亦能自信滿分。

祈願一切有情契入《心類學》等深奧門徑，再力登連綿峻峰的五部大論，盡覽藏傳佛法的全貌。於此多年來成辦翻譯三大寺教科書的班智達翻譯小組，懇請並感恩勇發菩提心，依隨佛陀淑世利生的善信士們恆長護持，令法廣布宣流！

佛子　敬書

2020.5.20

〔回目錄〕

凡例說明

⑴ 本書依據印度哲蚌寺洛色林學院 2016 年出版的版本作為底，有疑問之處經由詢問老師翻譯而成。前面的推薦序、譯序、內頁插圖，以及後面的名相中、藏對照表與名相、性相表，為特別企畫，專為現代讀者量身訂做，是藏文原書中沒有的。此外，補充洛桑嘉措校長的《心類學》之「廣說五十一心所」於附錄，以利於讀者更加深入、完整地學習。

⑵ 內文中的科判，大多為藏文原書中沒有的，為利於讀者閱讀而增加。

⑶ 本書名相、性相，以經部為主。

⑷ 〔 〕裡的字代表加字。

⑸ 佛典引用主要是採用「中華電子佛典協會」（Chinese Buddhist Electronic Text Association, 簡稱 CBETA）的電子佛典線上版（網址：http://cbetaonline.dila.edu.tw）。引用《大正新脩大藏經》出處是依冊數、經號、頁數、

〔回目錄〕

欄數、行數之順序紀錄，例如：(T30, no. 1579, p. 517, b6~17)。

⑹ 在此「比度」所指的是一種覺知，並非是指一種動作。「比度」和「比度知」同義。

⑺ 在此「分別」所指的是一種覺知，並非是指一種動作。「分別」和「分別知」同義。

⑻ 在此「伺察知」在藏文中字義為「意伺察」，是指一種覺知，含有心與心所。為了避免和四不定心所中的「伺」心所混淆，且若翻譯成「伺察意」可能會造成認為此種覺知是心王的誤解，故在「伺察」之後加上「知」以利區別。另外，藏文中的「現前」是一種名詞，雖然有人將其譯為「現前知」，但於應成派主張現前分與現前同義，所以應成派認為現前不一定是覺知，故不譯為「現前知」以保留理解上的廣度。

〔回目錄〕

《建立心類學》

目　　錄

推薦序 I
班智達五部大論教材翻譯計畫 V
譯序　您，覺知了嗎？ IX
凡例說明 XI
禮讚文 1
覺知的七種分類 3
　　現前 5
　　比度 14
　　再決知 17
　　伺察知 19
　　疑 22
　　顯而不定 23
　　顛倒知 25
覺知的三種分類 27
覺知的二種分類 31
　　量與非量知的二種分類 34

〔回目錄〕

分別與無分別知的二種分類........................42
錯亂知與無錯亂知的二種分類....................43
意知與根知的二種分類................................44
遣入覺與成入覺的二種分類........................47
心與心所的二種分類....................................48
付梓祈願文..53
附錄一、廣說五十一心所......................................57
五十一心所科判...................................... 58
附錄二、《心類學》名相藏、中對照表.............97
附錄三、《心類學》名相、性相表 109

快快跟著格西拉
線上學習心類學！

〔回目錄〕

བློ་རིག་གི་རྣམ་གཞག

《建立心類學》

༄༅། །བློ་གཏེར་འཇམ་དཔལ་དབྱངས་ཉིད་བློས་པའི་གར།།

བློ་བཟང་གྲགས་པའི་དཔལ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ནས།།

བློ་རིག་རྣམ་གཞག་ཉེར་མཁོ་ཀུན་འདུས་པ།།

བློ་དམན་རིག་པའི་སྣང་བ་རྒྱས་ཕྱིར་སྤེལ།།

禮敬智慧寶庫文殊尊，演化示現善慧稱揚已，

為令愚昧增長智慧光，撰寫所需總攝心類學。

〔回目錄〕

དེ་ལ་འདིར་བློ་རིག་གི་རྣམ་གཞག་བཤད་པ་ལ་གསུམ། མཚན་ཉིད། དབྱེ་བ། དབྱེ་བ་སོ་སོའི་དོན་བཤད་པའོ།།

於此講說建立心類學有三:性相、分類、講說分類各別義。

དང་པོ་ནི། རིག་པ། བློའི་མཚན་ཉིད། གསལ་ཞིང་རིག་པ། ཤེས་པའི་མཚན་ཉིད། བློ་དང་རིག་པ་ཤེས་པ་གསུམ་དོན་གཅིག

性相

「了知」是覺知的性相。「明而了知」是知覺的性相。覺知、了知、知覺三者同義。

གཉིས་པ་དབྱེ་བ་ལ་གསུམ། བློ་རིག་བདུན་དུ་དབྱེ་བ། བློ་རིག་གསུམ་དུ་དབྱེ་བ། བློ་རིག་གཉིས་སུ་དབྱེ་བའོ།།

分類有三：覺知的七種分類、覺知的三種分類、覺知的二種分類。

覺知的七種分類

〔回目錄〕

དང་པོ་ཡོད་དེ། མངོན་སུམ། རྗེས་དཔག བཅད་ཤེས། ཡིད་དཔྱོད། སྣང་ལ་མ་ངེས། ཐེ་ཚོམ། ལོག་ཤེས་དང་བདུན་ཡོད་པའི་ཕྱིར།

覺知的七種分類

〔此〕有現前、比度、再決知、伺察知、顯而不定、疑、顛倒知七種。

གསུམ་པ་དབྱེ་བ་སོ་སོའི་དོན་ལ་བདུན། དང་པོ་མངོན་སུམ་བཤད་པ་ལ་མཚན་ཉིད་དང་། དབྱེ་བ་གཉིས།

講說分類各別義有七，首先講說現前有二：性相與分類。

རྟོག་པ་དང་བྲལ་ཞིང་མ་འཁྲུལ་བའི་རིག་པ། མངོན་སུམ་གྱི་མཚན་ཉིད། རྟོག་པ་དང་བྲལ་ཞིང་མ་འཁྲུལ་བའི་གསར་དུ་མི་སླུ་བའི་རིག་པ། མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མའི་མཚན་ཉིད།

性相

「離分別且無錯亂的了知」，是現前的性相。

「離分別且無錯亂之新不欺誑的了知」，是現量的性相。

〔回目錄〕

དེ་ལ་དབྱེ་ན། དབང་མངོན། ཡིད་མངོན། རང་རིག་མངོན་སུམ། རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་དང་བཞི།

分類可分為四：根現前、意現前、自證現前、瑜伽現前。

根現前

རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བདག་རྐྱེན་དབང་པོ་གཟུགས་ཅན་པ་ལས་སྐྱེས་པའི་རྟོག་པ་དང་བྲལ་ཞིང་མ་འཁྲུལ་བའི་རིག་པ། དབང་མངོན་གྱི་མཚན་ཉིད།

「由自不共增上緣有色根而生起之離分別且無錯亂的了知」，是根現前的性相。

དབྱེ་ན། གཟུགས་འཛིན་དབང་མངོན། སྒྲ་འཛིན་དབང་མངོན། དྲི་འཛིན་དབང་མངོན། རོ་འཛིན་དབང་མངོན། རེག་བྱ་འཛིན་པའི་དབང་མངོན་དང་ལྔ།

〔彼〕可分為五：執色根現前、執聲根現前、執香根現前、執味根現前、執觸根現前。

〔回目錄〕

རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བདག་རྐྱེན་མིག་དབང་དང་། དམིགས་རྐྱེན་གཟུགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་པའི་རྟོག་པ་དང་བྲལ་ཞིང་མ་འཁྲུལ་བའི་རིག་པ། གཟུགས་འཛིན་དབང་མངོན་གྱི་མཚན་ཉིད། དེས་འོག་མ་རྣམས་ལ་རིགས་འགྲེ།

「依自不共增上緣眼根與所緣緣色而生起之離分別且無錯亂的了知」，是執色根現前的性相。餘等依此類推。

意現前

རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བདག་རྐྱེན་ཡིད་དབང་ལས་བྱུང་བའི་རྟོག་པ་དང་བྲལ་ཞིང་མ་འཁྲུལ་བའི་རིག་པ། ཡིད་མངོན་གྱི་མཚན་ཉིད།

「由自不共增上緣意根而生起之離分別且無錯亂的了知」，是意現前的性相。

དེ་ལ་དབྱེ་ན། སྐབས་འདིར་བསྟན་གྱི་ཡིད་མངོན་དང་། དེ་མ་ཡིན་པའི་ཡིད་མངོན་གཉིས།

彼可分為二：此示意現前與非彼之意現前。

此示意現前

རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བདག་རྐྱེན་ཡིད་དབང་ལས་བྱུང་བའི་སྐབས་འདིར་བསྟན་གྱི་རྟོག་བྲལ་མ་འཁྲུལ་བའི་གཞན་རིག དང་པོའི་མཚན་ཉིད།

「由自不共增上緣意根而生起之此示離分別且無錯亂的他證分」，是此示意現前的性相。

དབྱེ་ན། གཟུགས་འཛིན་ཡིད་མངོན་ནས་རེག་བྱ་འཛིན་པའི་ཡིད་མངོན་གྱི་བར་ལྔ།

〔彼〕可分為五：執色意現前乃至執觸意現前。

སྐབས་འདིར་བསྟན་གྱི་ཡིད་མངོན་སྐྱེ་ཚུལ་ལ། སྤེལ་མར་སྐྱེ་བ། འགྲོས་གསུམ་པར་སྐྱེ་བ། རྒྱུན་མཐའ་ཁོ་ནར་སྐྱེ་བ་དང་འདོད་ཚུལ་གསུམ་ལས།

生起此示意現前之理有交替生起、三類型生起，與唯續邊生起三種說法。

〔回目錄〕

དང་པོའི་ཚུལ་ནི། གཟུགས་འཛིན་དབང་མངོན་སྐད་ཅིག་དང་པོ་སྐྱེ། དེའི་རྗེས་སུ་གཟུགས་འཛིན་ཡིད་མངོན་སྐད་ཅིག་དང་པོ་སྐྱེ། དེའི་རྗེས་སུ་གཟུགས་འཛིན་དབང་མངོན་སྐད་ཅིག་གཉིས་པ་སྐྱེ་བ་སོགས་དབང་མངོན་སྐད་ཅིག་རེ་རེའི་བར་ཡིད་མངོན་སྐད་ཅིག་རེ་སྐྱེ་བར་འདོད།

交替生起的說法

生起執色根現前第一剎那，之後生起執色意現前第一剎那，然後再生起執色根現前第二剎那等，主張根現前每一剎那之間生起一剎那意現前。

གཉིས་པའི་ཚུལ་ནི། གཟུགས་འཛིན་དབང་མངོན་སྐད་ཅིག་གཉིས་པ་དང་། གཟུགས་འཛིན་ཡིད་མངོན་སྐད་ཅིག་དང་པོ། དེ་གཉིས་ཉམས་སུ་མྱོང་བའི་རང་རིག་མངོན་སུམ་དང་གསུམ་དུས་མཉམ་དུ་སྐྱེ་བར་འདོད་པ་སྟེ། མདོར་ན་ཁ་ཕྱིར་ལྟས་ཀྱི་འགྲོས་གཉིས་དང་ཁ་ནང་ལྟས་ཀྱི་འགྲོས་གཅིག་ཅིག་ཆར་དུ་སྐྱེ་བར་འདོད།

三類型生起的說法

其理乃執色根現前第二剎那、執色意現前第一剎那，與領納此二者的自證現前三者同時生起。簡而言之，主張向外的兩類型與向內的一類型一起生起。

གསུམ་པའི་ཚུལ་ནི། རྗེ་ཡབ་སྲས་ཀྱི་དགོངས་པ། གཟུགས་འཛིན་དབང་མངོན་སྐད་ཅིག་ཐ་མའི་མཇུག་ཐོགས་ཁོ་ནར་གཟུགས་འཛིན་ཡིད་མངོན་སྐྱེ་བར་བཞེད། དེ་ཡང་ཚུར་མཐོང་གི་རྒྱུད་ལ་ནི་གཟུགས་འཛིན་ཡིད་མངོན་དུས་མཐའི་སྐད་ཅིག་མ་རེ་རེ་ལས་མི་སྐྱེ་བར་འདོད་དགོས་པར་ཡིག་ཆར་གསལ་ལོ།།

唯續邊生起的說法

〔此〕乃宗大師父子之意趣，主張唯於執色根現前最後剎那之後，立即生起執色意現前。復次，必須主張觀現世者 [1]相續中，執色意現前僅生起一時邊際剎那，可見於教科書中。

སྐབས་འདིར་བསྟན་ཞེས་པ། གཟུགས་ཤེས་པ་ནི་རྣམ་གཉིས་ཏེ།། མིག་དང་ཡིད་ལ་བརྟེན་པའོ།། ཞེས་པའི་སྐབས་ལ་གོ་དགོས་སོ།།

須知「此示」乃指「了知色有二，依於眼與意。」時所示。

[1] 觀現世者（ཚུར་མཐོང་།）：凡夫。

〔回目錄〕

གཉིས་པ་ནི་གཞན་སེམས་ཤེས་པའི་མངོན་ཤེས་ལྟ་བུའོ།

非彼之意現前

如他心通。

自證現前

འཛིན་རྣམ། རང་རིག་གི་མཚན་ཉིད། རྟོག་པ་དང་བྲལ་ཞིང་མ་འཁྲུལ་བའི་འཛིན་རྣམ། རང་རིག་མངོན་སུམ་གྱི་མཚན་ཉིད།

「能取行相」是自證分的性相。

「離分別且無錯亂的能取行相」，是自證現前的性相。

དབྱེ་ན། དེར་གྱུར་པའི་ཚད་མ། བཅད་ཤེས། སྣང་ལ་མ་ངེས་དང་གསུམ།

〔彼〕可分為三：屬於彼之量、再決知與顯而不定。

〔回目錄〕

瑜伽現前

རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བདག་རྐྱེན་དུ་གྱུར་པའི་ཞི་ལྷག་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་ཏིང་ངེ་འཛིན་ལས་སྐྱེས་པའི་རྟོག་བྲལ་མ་འཁྲུལ་བའི་འཕགས་རྒྱུད་ཀྱི་མཁྱེན་པ། རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་གྱི་མཚན་ཉིད།

「由自不共增上緣止觀雙運三摩地而生起，又是離分別無錯亂的聖者相續之智」，是瑜伽現前的性相。

དབྱེ་ན། ཉན་ཐོས། རང་རྒྱལ། ཐེག་ཆེན་གྱི་དེ་གསུམ་ཡོད། རང་རིག་མངོན་སུམ་དང་། རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་ལ་ཡིད་མངོན་ཡིན་དགོས་པར་གསུངས།

〔彼〕可分為三：聲聞、獨覺、大乘之瑜伽現前。
有宣說自證現前與瑜伽現前必定是意現前。

མཚན་ཉིད་དེ་རྣམས་མདོ་སྡེ་པའི་དབང་དུ་བྱས་ཀྱི་སེམས་ཙམ་པ་དང་། རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་པ་རྣམས་ཀྱིས། རྟོག་པ་དང་བྲལ་ཞིང་བག་ཆགས་བརྟན་བྱུང་གི་རིག་པ་ཞེས་སྒྱུར་རོ།།

彼等性相，皆依經部而說，諸唯識師與瑜伽行中觀師，則改成「離分別且由堅固習氣而生起的了知」。

〔回目錄〕

ཞར་བྱུང་མངོན་སུམ་ལྟར་སྣང་གི་རྣམ་བཞག་ཅུང་ཟད་བཤད་པ་ལ། འཁྲུལ་དང་ཀུན་རྫོབ་ཤེས་པ་དང་།། རྗེས་དཔག་རྗེས་སུ་དཔག་ལས་བྱུང་།། དྲན་དང་མངོན་འདོད་ཅེས་བྱ་བ།། མངོན་སུམ་ལྟར་སྣང་རབ་རིབ་བཅས།། ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར། རྟོག་པ་མངོན་སུམ་ལྟར་སྣང་དྲུག་རྟོག་མེད་མངོན་སུམ་ལྟར་སྣང་གཅིག་དང་བདུན་དུ་འདོད། རྣམ་འགྲེལ་རྩ་བས་དེ་དག་བཞིར་བསྡུས་ནས་བཤད་དོ།།

附帶稍微說明建立似現前，如「迷亂世俗智，比與比所生，憶念及希求，似現有膜翳。[2]」所說，承許有六種分別似現前、一種無分別似現前，共七種。《釋量論》根本頌將彼等歸攝為四而闡述。

འདི་དག་ཞིབ་ཏུ་ཤེས་པར་འདོད་ན་རྭ་སྟོད་བློ་རིག་དང་ལེའུ་གསུམ་པའི་དགོངས་པ་རབ་གསལ་སོགས་ལ་ལྟ་བར་བྱའོ།།

若欲詳知彼等，應閱讀《惹對心類學》與《釋量論善顯密意疏・第三品》等。

[2] 出自中華電子佛典協會的《集量論略解》卷 1：「迷亂世俗智，比與比所生，憶念及希求，似現有膜翳。」(CBETA 2019.Q4, B09, no. 40, p. 345a3)。

〔回目錄〕

比度

རང་གི་རྟེན་རྟགས་ཡང་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་གཞལ་བྱ་ལྐོག་གྱུར་ལ་མི་སླུ་བའི་ཞེན་རིག རྗེས་དཔག་གི་མཚན་ཉིད།

རང་གི་རྟེན་རྟགས་ཡང་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་གཞལ་བྱ་ལྐོག་གྱུར་ལ་གསར་དུ་མི་སླུ་བའི་རིག་པ། རྗེས་སུ་དཔག་པའི་ཚད་མའི་མཚན་ཉིད།

རྗེས་དཔག་ལ་ཚད་མས་མ་ཁྱབ་པར་གསུངས།

「依自所依正因而對自所量隱蔽分不欺誑的耽著知」，是比度的性相。
「依自所依正因而對自所量隱蔽分新不欺誑的了知」，是比量的性相。
有宣說比度不周遍是量。

དེ་ལ་དབྱེ་ན། ཡིད་ཆེས་རྗེས་དཔག གྲགས་པའི་རྗེས་དཔག དངོས་སྟོབས་རྗེས་དཔག་དང་གསུམ།

彼可分為三：信許比度、極成比度、事勢比度。

〔回目錄〕

རང་གི་རྟེན་ཡིད་ཆེས་ཀྱི་རྟགས་ཡང་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་གཞལ་བྱ་ཤིན་ཏུ་ལྐོག་ལ་མི་སླུ་བའི་ཞེན་རིག དང་པོའི་མཚན་ཉིད། མཚན་གཞི་ནི། སྦྱིན་པས་ལོངས་སྤྱོད་ཁྲིམས་ཀྱིས་བདེ།། ཞེས་པའི་ལུང་རང་གི་བསྟན་བྱའི་དོན་ལ་མི་སླུ་བར་རྟོགས་པའི་རྗེས་དཔག་ལྟ་བུ།

「依自所依信許正因而對自所量極隱蔽分不欺誑的耽著知」，是信許比度的性相。事相：通達「施富戒安樂[3]」文之自所詮示義不欺誑的比度。

རང་གི་རྟེན་གྲགས་རྟགས་ཡང་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་གཞལ་བྱ་སྒྲ་བྱུང་གྲགས་པ་ལ་མི་སླུ་བའི་ཞེན་རིག གཉིས་པའི་མཚན་ཉིད། མཚན་གཞི་ནི། རི་བོང་ཅན་ལ་ཟླ་བ་ཞེས་པའི་སྒྲས་བརྗོད་རུང་དུ་རྟོགས་པའི་རྗེས་དཔག་ལྟ་བུ།

「依自所依極成正因而對自所量聲起共稱不欺誑的耽著知」，是極成比度的性相。事相：如通達「懷兔」堪以「月亮」聲稱呼的比度。

---

[3] 出自中華電子佛典協會的《入中論善顯密意疏》卷 1：「施富戒安樂」(CBETA 2020.Q1, B09, no. 44, p. 626a7-8)。

〔回目錄〕

རང་གི་རྟེན་དངོས་སྟོབས་ཀྱི་རྟགས་ཡང་དག་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་གཞལ་བྱ་ཅུང་ཟད་ལྐོག་གྱུར་ལ་མི་སླུ་བའི་ཞེན་རིག གསུམ་པའི་མཚན་ཉིད། མཚན་གཞི། སྒྲ་མི་རྟག་རྟོགས་ཀྱི་རྗེས་དཔག་ལྟ་བུའོ།

「依自所依事勢正因而對自所量略隱蔽分不欺誑的耽著知」，是事勢比度的性相。事相：如通達聲無常的比度。

再決知

རང་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཚད་མ་སྔ་མས་རྟོགས་ཟིན་རྟོགས་པའི་ཚད་མིན་གྱི་རིག་པ། བཅད་ཤེས་ཀྱི་མཚན་ཉིད། དེ་ལ་དབྱེ་ན། མངོན་སུམ་བཅད་ཤེས་དང་རྟོག་པ་བཅད་ཤེས་གཉིས།

「引自之前量已通達再通達的非量知」，是再決知的性相。彼可分為：現前再決知、分別再決知兩種。

དང་པོ་ལ་དབང་མངོན་བཅད་ཤེས། ཡིད་མངོན་བཅད་ཤེས། རང་རིག་བཅད་ཤེས། རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་བཅད་ཤེས་དང་བཞི།

初者有：根現前再決知、意現前再決知、自證再決知、瑜伽現前再決知四種。

གཉིས་པ་ལ་མངོན་སུམ་གྱིས་དྲངས་པའི་རྟོག་པ་བཅད་ཤེས་དང་། རྗེས་དཔག་གིས་དྲངས་པའི་རྟོག་པ་བཅད་ཤེས་གཉིས།

第二有：現前所引之分別再決知、比度所引之分別再決知二種。

〔回目錄〕

མཚན་གཞི། སྔོ་འཛིན་མངོན་སུམ་གྱི་རྗེས་སུ་སྐྱེས་པའི་སྔོན་པོ་ངེས་པའི་ངེས་ཤེས་ལྟ་བུ་དང་པོ་དང་། སྒྲ་མི་རྟག་རྟོགས་ཀྱི་རྗེས་དཔག་སྐད་ཅིག་གཉིས་པ་ལྟ་བུ་གཉིས་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཏེ། འཐད་ལྡན་ལས། མངོན་སུམ་དང་རྗེས་སུ་དཔག་པའི་དང་པོ་སྐད་ཅིག་མ་གཉིས་ནི་ཚད་མ་ཡིན་ལ་དེ་དག་གི་རྒྱུན་དུ་གྲུབ་པའི་གྲུབ་པ་དང་བདེ་བ་ཐ་མི་དད་པ་ཕྱི་མ་རྣམས་ནི་ཚད་མ་ཡིན་པ་སྤངས་པའོ།། ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

事相：如執青現前隨後生起之決定青色的定解，是初者；通達聲無常之比度第二刹那，是次者，因《應理論》云：「現前第一剎那與比度第一剎那是量，與彼等續流之諸後成住非異者，皆悉排除是量。」故。

སྐབས་འདིའི་གྲུབ་བདེ་གཅིག་པ་འབྲས་བུ་གཅིག་པ་ལ་བྱེད་གསུངས།

有說此時之「成住相同」是果相同。

伺察知

རང་གི་འཇུག་ཡུལ་གྱི་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་ཆོས་ལ་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ཞེན་ཀྱང་བཅད་དོན་མ་ཐོབ་པའི་རིག་པ། ཡིད་དཔྱོད་ཀྱི་མཚན་ཉིད། དེ་ལ་དབྱེ་ན། རྒྱུ་མཚན་མེད་པའི་ཡིད་དཔྱོད། རྒྱུ་མཚན་མ་ངེས་པའི་ཡིད་དཔྱོད། རྒྱུ་མཚན་ལྟར་སྣང་ལ་བརྟེན་པའི་ཡིད་དཔྱོད་དང་གསུམ།

「對自主要趣入境之法雖一意耽著，但未獲斷增益義的了知」，是伺察知的性相。彼可分為：無理由伺察知、不定理由伺察知、依相似理由伺察知三種。

མཚན་གཞི་ནི། རྒྱུ་མཚན་གང་ཡང་མེད་པར་སྒྲ་མི་རྟག་སྙམ་པའི་བློ་ལྟ་བུ་དང་པོ་དང་། སྒྲ་བྱས་པ་དང་བྱས་ན་མི་རྟག་པས་ཁྱབ་པ་མ་ངེས་པར་བྱས་པའི་རྟགས་ལས་སྒྲ་མི་རྟག་སྙམ་པའི་བློ་ལྟ་བུ་གཉིས་པ་དང་། གཞལ་བྱའི་རྟགས་ལས་སྒྲ་མི་རྟག་སྙམ་པའི་བློ་ལྟ་བུ་གསུམ་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར།

事相：如無有任何理由，念「聲無常」的覺知，是第一者；如未決定「聲所作性」與「所作性周遍是無常」，由「所作性」因，念「聲無常」的覺知，是第二者；由「所量」因，念「聲無常」的覺知，則是第三者。

དེ་ལྟར་ན་ཡང་། རིགས་གཏེར་ལས། ཡིད་དཔྱོད་རྟགས་ལ་གཏན་མི་ལྟོས།། དམ་བཅའ་ཙམ་ཡིན་ཐེ་ཚོམ་འགྱུར།། རྟགས་ལ་བརྟེན་ན་ཡང་དག་གམ།། ལྟར་སྣང་གསུམ་ལས་འདའ་བ་མེད།། ཅེས་གསུངས། ཡང་ན་མྱོང་བ་དང་རྟེན་རྟགས་ཡང་དག་གང་ལ་མ་བརྟེན་པར་རང་གི་འཇུག་ཡུལ་ལ་མ་འཁྲུལ་བའི་མཐའ་གཅིག་འཛིན་གྱི་བཅད་དོན་མ་ཐོབ་པའི་ཞེན་རིག དེའི་མཚན་ཉིད་དུ་འཇོག འདིའི་མྱོང་བ་ལ་སྒོམ་བྱུང་གི་མྱོང་བ་དང་། རང་རིག་གི་མྱོང་བ་དང་། དོན་སྤྱི་དང་མ་འདྲེས་པའི་གསལ་མྱོང་གསུམ་དུ་ཡོད་པའི་དེ་གང་ལ་ཡང་མ་བརྟེན་པར་བྱ་དགོས་པས།

雖如此，但《量理寶藏論》說：「伺察不待因，純許故成疑，依因則不離，正因三似因。」或安立「不依任何領納與所依正因，且對自趣入境無錯亂的一意執取，而未獲得斷增益義的耽著知」是其性相。此之領納，有修所成領納、自證分領納與不混合義總之清楚領納三者，必須主張不依賴任何一者。

དེ་ལྟར་ན་བློ་ཡིན་ན་བློ་རིག་བདུན་པོ་གང་རུང་ཡིན་པས་མ་ཁྱབ་པར་སེམས་ཏེ།
མི་སྡུག་པའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་དང་། སློབ་པའི་རྒྱུད་ཀྱི་སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོ་སོགས་ཐབས་
ཀྱི་རྟོགས་རིགས་སུ་གནས་པ་རྣམས། གཞན་རྣམས་མིན་པ་གོ་སླ་ལ།
སྒོམ་བྱུང་གི་མྱོང་བ་ལ་ལྟོས་པས་ཡིད་དཔྱོད་དུ་མི་རིགས། འཁྲུལ་རྒྱུས་མ་སླད་
པས་ལོག་ཤེས་སུ་མི་རིགས་པའི་ཕྱིར་སྙམ་ཏེ་དཔྱད་པར་བྱའོ།།

既如是，或思覺知不周遍是七種覺知隨一，因忖思：「易知不淨禪與有學相續之大悲等住於方便證類等，並非其他的〔覺知〕。因觀待修所成領納的緣故，是伺察知不合理；因未被錯亂因所染的緣故，是顛倒知不合理。」故。當觀擇！

疑

རང་སྟོབས་ཀྱིས་མཐའ་གཉིས་སུ་དོགས་པའི་རིག་པ། ཐེ་ཚོམ་གྱི་མཚན་ཉིད། དེ་ལ་དབྱེ་ན། དོན་འགྱུར་གྱི་ཐེ་ཚོམ། དོན་མི་འགྱུར་གྱི་ཐེ་ཚོམ། ཆ་མཉམ་པའི་ཐེ་ཚོམ་དང་གསུམ།

「自力於二邊懷疑的了知」，是疑的性相。
彼可分為：合義疑、不合義疑、等分疑三種。

མཚན་གཞི་ནི། སྒྲ་ཕལ་ཆེར་མི་རྟག་གམ་སྙམ་པའི་ཡིད་གཉིས་ལྟ་བུ་དང་པོ་དང་། སྒྲ་ཕལ་ཆེར་རྟག་ལས་ཆེ་སྙམ་པའི་ཡིད་གཉིས་ལྟ་བུ་གཉིས་པ་དང་། སྒྲ་རྟག་གམ་མི་རྟག་སྙམ་པའི་སོམ་ཉི་ལྟ་བུ་གསུམ་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར།

事相：如忖思「聲大概是無常」的二意為第一；如忖思「聲大概是常」的二意為第二；如忖思「聲是常或無常」的疑惑為第三。

〔回目錄〕

顯而不定

རང་གི་འཇུག་ཡུལ་དུ་གྱུར་པའི་རང་མཚན་གསལ་བར་སྣང་ཡང་དེ་ལ་ངེས་པ་འདྲེན་མི་ནུས་པའི་རིག་པ། སྣང་ལ་མ་ངེས་པའི་བློའི་མཚན་ཉིད།

དེ་ལ་དབྱེ་ན། དེར་གྱུར་པའི་དབང་མངོན། ཡིད་མངོན། རང་རིག་དང་གསུམ།

「清晰顯現自趣入境的自相，然對彼不能引生決定的了知」，是顯而不定之覺知的性相。

彼可分為：屬彼之根現前、意現前與自證分三種。

དེར་གྱུར་པའི་རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་མེད་དེ། རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་ཡིན་ན་རང་ཡུལ་རྟོགས་པས་ཁྱབ་པའི་ཕྱིར་ཏེ། རྣམ་འགྲེལ་ལས། བློ་གྲོས་ཆེན་པོས་མཐོང་ཉིད་ལས།། རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་ངེས་པར་བྱེད།། ཅེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

無屬彼之瑜伽現前，因若是瑜伽現前周遍通達自境故，因《釋量論》云：「**大慧僅由顯，遂定一切相。**[4]」故。

[4] 另外，或譯為中華電子佛典協會的《釋量論略解》卷 5：「大慧由見性，能定一切相。」(CBETA 2019.Q4, B09, no. 43, p. 569a27)。

མཚན་གཞི་ཡང་། ཁོ་བོས་སྔོན་པོ་མཐོང་ངམ་མ་མཐོང་སྙམ་དུ་ཐེ་ཚོམ་འདྲེན་པར་བྱེད་པའི་སྔོ་འཛིན་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་དང་པོ་དང་། སོ་སྐྱེའི་རྒྱུད་ཀྱི་གཟུགས་འཛིན་ཡིད་མངོན་ལྟ་བུ་གཉིས་པ་དང་། རྒྱང་འཕེན་པའི་རྒྱུད་ཀྱི་རྗེས་དཔག་ཚད་མར་ཉམས་སུ་མྱོང་བའི་རང་རིག་ལྟ་བུ་གསུམ་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ།།

復事相：如引生思「吾見青與否」之疑的執青根現前為第一；如異生相續之執色意現前為第二；如領納順世師相續之比量的自證分為第三。

〔回目錄〕

顛倒知

རང་གི་འཇུག་ཡུལ་ལ་འཁྲུལ་བའི་རིག་པ། ལོག་ཤེས་ཀྱི་མཚན་ཉིད།
དེ་ལ་དབྱེ་ན། རྟོག་པ་ལོག་ཤེས་དང་། རྟོག་མེད་ལོག་ཤེས་གཉིས།

「對自趣入境錯亂的了知」，是顛倒知的性相。
彼可分為：分別顛倒知、無分別顛倒知兩種。

མཚན་གཞི་ནི་རི་བོང་རྭ་འཛིན་རྟོག་པ་དང་། གང་ཟག་གི་བདག་འཛིན་ལྟ་བུ་དང་པོ་དང་། གཉིས་པ་ལ་དབང་ཤེས་སུ་གྱུར་པའི་དེ་དང་། ཡིད་ཤེས་སུ་གྱུར་པའི་དེ་གཉིས་ལས་ཟླ་བ་གཉིས་སྣང་གི་དབང་ཤེས་དང་གངས་རི་སྔོན་པོར་སྣང་བའི་དབང་ཤེས་ལྟ་བུ་དང་པོ་དང་། སྔོན་པོ་གསལ་བར་སྣང་བའི་རྨི་ལམ་གྱི་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་གཉིས་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར།

事相：如執兔角分別與補特伽羅我執為第一；第二有根知之無分別顛倒知與意知之無分別顛倒知，其中，顯現二月的根知與顯現藍色雪山的根知為第一，清楚顯現藍色之夢的知覺為第二。

〔回目錄〕

覺知的三種分類

〔回目錄〕

〔回目錄〕

གཉིས་པ་བློ་རིག་གསུམ་དུ་དབྱེ་བ་ཡོད་དེ། དོན་སྤྱི་གཟུང་ཡུལ་དུ་བྱེད་པའི་རྟོག་པ། རང་མཚན་གཟུང་ཡུལ་དུ་བྱེད་པའི་རྟོག་མེད་མ་འཁྲུལ་བའི་ཤེས་པ། མེད་པ་གསལ་སྣང་ཅན་གཟུང་ཡུལ་དུ་བྱེད་པའི་རྟོག་མེད་འཁྲུལ་ཤེས་དང་གསུམ་ཡོད་པའི་ཕྱིར།

覺知的三種分類

〔彼〕有：以義總為所取境的分別、以自相為所取境的無分別無錯亂知，與以「清晰顯現無有之物」為所取境的無分別錯亂知三種。

དང་པོ་དང་རྟོག་པ་གཉིས་དོན་གཅིག གཉིས་པ་དང་མངོན་སུམ་གཉིས་དོན་གཅིག གསུམ་པ་དང་རྟོག་མེད་ལོག་ཤེས་གཉིས་དོན་གཅིག

第一與分別同義，第二與現前同義，第三與無分別顛倒知同義。

〔回目錄〕

覺知的二種分類

〔回目錄〕

〔回目錄〕

གསུམ་པ་བློ་རིག་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ་ཡོད་དེ། ཚད་མ་དང་། ཚད་མིན་གྱི་ཤེས་པ་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ། རྟོག་པ་དང་། རྟོག་མེད་ཀྱི་ཤེས་པ་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ། འཁྲུལ་ཤེས་དང་མ་འཁྲུལ་བའི་ཤེས་པ་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ། ཡིད་ཤེས་དང་། དབང་ཤེས་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ། སེལ་འཇུག་གི་བློ་དང་། སྒྲུབ་འཇུག་གི་བློ་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ། སེམས་དང་། སེམས་བྱུང་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ་རྣམས་སུ་ཡོད་པའི་ཕྱིར།

覺知的二種分類

〔彼〕有：量與非量知的二種分類、分別與無分別知的二種分類、錯亂知與無錯亂知的二種分類、意知與根知的二種分類、遣入覺與成入覺的二種分類、心與心所的二種分類。

〔回目錄〕

量與非量知的二種分類

དེ་རྣམས་སོ་སོའི་དོན་ཡང་། གསར་དུ་མི་སླུ་བའི་རིག་པ་ཚད་མའི་མཚན་ཉིད། དབྱེ་ན་མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མ་དང་། རྗེས་སུ་དཔག་པའི་ཚད་མ་གཉིས།

復彼等各別涵義：「新不欺誑的了知」，是量的性相。〔彼〕可分為：現量與比量兩種。

ཚད་མ་ལ་དེ་གཉིས་སུ་གྲངས་ངེས་པ་ཡང་ཡིན་ཏེ། དེ་གཉིས་ལས་མང་ན་མི་དགོས་ཤིང་ཉུང་ན་མི་འདུ་བའི་ཕྱིར། འོན་ཀྱང་འདིའི་གྲངས་ངེས་ལོག་རྟོག་སེལ་བའི་གྲངས་ངེས་ཡིན་གྱི་ཕུང་སུམ་སེལ་བའི་གྲངས་ངེས་མ་ཡིན་ཏེ། ཚད་མ་ཡིན་ན་དེ་གཉིས་གང་རུང་ཡིན་པས་མ་ཁྱབ་པའི་ཕྱིར་ཏེ། སྤྱིར་ཚད་མ་དེ་དེ་གཉིས་གང་རུང་དུ་འཇོག་དཀའ་བའི་ཕྱིར།

量亦定數為彼二，因不需多過彼二，但少也不能攝故。然而，此定數只是遣除顛倒分別的定數，並非排除第三類的定數，因若是量不周遍是彼二者隨一故，因難以安立總的量是彼二者隨一故。

དང་པོ་གྲུབ་སྟེ། སྤྱིར་ཚད་མའི་གྲངས་ལ་རྒྱང་འཕེན་པས་མངོན་སུམ་གཅིག་པུར་འདོད་པ་ནས། ཙ་ར་ཀ་པས་བཅུ་གཅིག་ཏུ་འདོད་པའི་བར་གཞན་སྡེ་རྣམས་ཀྱིས་གྲངས་ལ་ལོག་པར་རྟོག་པ་དུ་མ་ཞིག་འབྱུང་བ་དེ་དགག་པའི་ཕྱིར་དུ་རིགས་པའི་དབང་ཕྱུག་གིས། གཞལ་བྱ་གཉིས་ཕྱིར་ཚད་མ་གཉིས་ཞེས་སོགས་དངོས་སྟོབས་ཀྱི་རིགས་པའི་སྒོ་དུ་མ་ནས་དེ་དག་ལེགས་པར་བཀག་ནས་ཚད་མ་ལ་དེ་གཉིས་སུ་གྲངས་ངེས་པར་སྒྲུབ་པའི་ཕྱིར་རོ།།

初者成立，因一般而言對於量的數量，從承許唯有一現前的順世派乃至承許十一者的扎爾洛巴等他部派，對於數量有許多顛倒分別，正理自在為遮此，以「**所量有二故，能量唯二者。**[5]」等事勢正理多門徹底破除彼等後，證成量定數為彼二。

[5] 出自中華電子佛典協會的《釋量論略解》卷 5：「所量有二故，能量唯二種。」(CBETA 2019.Q4, B09, no. 43, p. 561b22)。

ཡང་ཚད་མ་ལ་དབྱེ་ན། རང་ལས་ངེས་ཀྱི་ཚད་མ་དང་། གཞན་ལས་ངེས་ཀྱི་ཚད་མ་གཉིས།

又量可分為二：自決定量與他決定量。

རང་གི་གཞལ་བྱའི་བདག་ཉིད་མཐར་ཐུག་པ་ཡུལ་སྟེང་དུ་གནས་པ་མེད་པར་རང་ཉིད་མི་འབྱུང་བ་ལ་ངེས་པ་རང་སྟོབས་ཀྱིས་འདྲེན་ནུས་པའི་གསར་དུ་མི་སླུ་བའི་རིག་པ། རང་ལས་ངེས་ཀྱི་ཚད་མའི་མཚན་ཉིད།

「若自所量的究竟體性於境上無，則自不能生起，且對彼能自力引出決定的新不欺誑了知」，是自決定量的性相。

དེ་འདྲེན་མི་ནུས་པར་ཕྱིས་འབྱུང་ཐ་སྙད་པའི་ཚད་མ་གཞན་ལ་བརྟེན་དགོས་པའི་གསར་དུ་མི་སླུ་བའི་རིག་པ། གཞན་ལས་ངེས་ཀྱི་ཚད་མའི་མཚན་ཉིད།

「若自所量的究竟體性於境上無，則自不能生起，且對彼不能自力引出決定，仍須依其他後生名言量的新不欺誑了知」，是他決定量的性相。

དང་པོ་ལ་དབྱེ་ན། དོན་གོམས་པ་ཅན་གྱི་དབང་མངོན་གྱི་ཚད་མ། དོན་བྱེད་སྣང་ཅན་གྱི་དབང་མངོན་གྱི་ཚད་མ། རང་རིག་མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མ། རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མ། རྗེས་སུ་དཔག་པའི་ཚད་མ་དང་ལྔ།

自決定量有：熟悉義的根現量、顯現作用的根現量、自證現量、瑜伽現量、比量，共五者。

མཚན་གཞི། བུའི་རྒྱུད་ཀྱི་ཕའི་གཟུགས་འཛིན་པའི་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་དང་པོ། མེས་བཙོ་སྲེག་གི་དོན་བྱེད་ནུས་པར་འཇལ་བའི་མེ་འཛིན་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་གཉིས་པ། ཚད་མ་ཉམས་སུ་མྱོང་བའི་རང་རིག་མངོན་སུམ་ལྟ་བུ་གསུམ་པ། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པའི་ཡེ་ཤེས་ལྟ་བུ་བཞི་པ། སྒྲ་མི་རྟག་རྟོགས་ཀྱི་རྗེས་དཔག་ལྟ་བུ་ལྔ་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར།

事相：如兒子相續中執父親身體的根現前，是初者；如衡量火為能燒煮作用的執火根現前，是第二；如領納量的自證現前，是第三；如現前通達補特伽羅無我的本智，是第四；如通達聲無常的比度，是第五。

〔回目錄〕

དེ་ལྟར་ཡང་། རིགས་གཏེར་ལས། དོན་རིག་གཉིས་དང་རང་རིག་གཉིས།། རྗེས་སུ་དཔག་རྣམས་རང་ལས་ངེས།། ཞེས་པའི་དགོངས་པའོ།།

此也是《量理寶藏論》所說：「二義證與二自證，比度皆是自決定。」的意趣。

གཉིས་པ་གཞན་ལས་ངེས་ཀྱི་ཚད་མ་ལ་སྒྲས་བརྗོད་རིགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་དབྱེ་ན། སྣང་བ་རང་ལས་ངེས་ཤིང་བདེན་པ་གཞན་ལས་ངེས་པ། སྤྱིར་རང་ལས་ངེས་ཤིང་ཁྱད་པར་གཞན་ལས་ངེས་པ། སྣང་བ་ཉིད་ཀྱང་གཞན་ལས་ངེས་པ་དང་གསུམ།

他決定量堪以聲詮之門可分為：顯現自決定事實他決定、總自決定差別他決定、〔事實他決定〕顯現亦是他決定，共三者。

〔回目錄〕

མཚན་གཞི་ནི། དོན་ལ་མེའི་ཁ་དོག་ཡིན་ཞིང་རྟོག་པས་མེའི་ཁ་དོག་ཡིན་མིན་ཐེ་ཚོམ་ཟ་དུས་ཀྱི་རྒྱང་རིང་པོའི་ཁ་དོག་དམར་ལམ་པ་འཛིན་པའི་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་དང་པོ་དང་། དོན་ལ་ཤ་པ་ཡིན་ཞིང་རྟོག་པས་ཤ་པ་ཡིན་མིན་ཐེ་ཚོམ་ཟ་དུས་ཀྱི་རྒྱང་རིང་པོའི་ཤིང་འཛིན་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་གཉིས་པ་དང་། ཁོ་བོས་སྔོན་པོ་མཐོང་ངམ་མ་མཐོང་སྙམ་པའི་ཐེ་ཚོམ་འདྲེན་པར་བྱེད་པའི་སྔོ་འཛིན་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་གསུམ་པ་ཡིན།

事相：如事實上是火的顏色，但分別懷疑是否為火的顏色時，執持遠方一片紅光的根現前，是初者；如事實上是沉香樹，然分別懷疑是否為沉香樹時，執持遠方樹的根現前，是第二；如引出懷疑自己見青與否的執青根現前，是第三。

དེ་ཡང་དང་པོ་གཉིས་དངོས་དང་། ཐ་མ་བཏགས་པ་བར་འཇོག

此復，前二者是真實他決定量，最後乃假立之他決定量。

ཡང་དེ་ལ་སྒྲས་བརྗོད་རིགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་དབྱེ་ན། མངོན་སུམ་དང་པོ་བ། ཡིད་མ་གཏད། འཁྲུལ་རྒྱུ་ཅན་དང་གསུམ་ཡང་ཡོད་དེ། རིགས་གཏེར་ལས།། དང་པོ་བ་དང་ཡིད་མ་གཏད།། འཁྲུལ་རྒྱུ་ཅན་དང་གཞན་ལས་ངེས།། ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

又彼堪以聲詮之門分類有三：第一現前、意不專者與有錯因者。因《量理寶藏論》說：「初與意不專，錯因他決定。」故。

དེ་རྣམས་ཀྱི་མཚན་གཞི་ཡང་ཡོད་དེ། སྔར་ཨུཏྤལ་མཐོང་མ་མྱོང་བའི་སྐྱེས་བུའི་རྒྱུད་ཀྱི་ཨུཏྤལའི་ཁ་དོག་འཛིན་པའི་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་དང་པོ་དང་། ཡིད་གཟུགས་མཛེས་པ་ལ་ལྷག་པར་ཆགས་དུས་ཀྱི་སྐྱེས་བུའི་རྒྱུད་ཀྱི་སྒྲ་འཛིན་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་གཉིས་པ་དང་། སྨིག་རྒྱུ་ལ་ཆུ་འཛིན་གྱི་སྒྲོ་འདོགས་དངོས་སུ་སྐྱེས་པའི་སྨིག་རྒྱུའི་ཁ་དོག་འཛིན་པའི་དབང་མངོན་ལྟ་བུ་གསུམ་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར།

復彼等之事相：如先前未曾見青蓮花之士夫相續中，執青蓮花顏色的根現前，是第一；如因意耽溺於妙色，爾時士夫相續之執聲根現前，是第二；如由執陽焰為水的增益，直接生起的執持陽焰顏色的根現前，是第三。

གསར་དུ་མི་སླུ་བ་མ་ཡིན་པའི་རིག་པ། ཚད་མིན་གྱི་ཤེས་པའི་མཚན་ཉིད།
དབྱེ་ན་བཅད་ཤེས་སོགས་བློ་རིག་ཕྱི་མ་ལྔ་ཡོད།།

「非新不欺誑的了知」，是非量知的性相。
〔彼〕可分為再決知等後五種覺知。

〔回目錄〕

分別與無分別知的二種分類

སྒྲ་དོན་འདྲེས་རུང་དུ་འཛིན་པའི་ཞེན་རིག རྟོག་པའི་མཚན་ཉིད། དེ་དང་སེལ་འཇུག་གི་བློ་གཉིས་དོན་གཅིག མཚན་གཞི། རྗེས་དཔག ཡིད་དཔྱོད། ཐེ་ཚོམ་གསུམ་དང་། བཅད་ཤེས་ལོག་ཤེས་གཉིས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཅིག་རྣམས་འཇོག

「執持聲、義堪為混合的耽著知」，是分別的性相。彼與遣入覺二者同義，〔其〕事相安立為：比度、伺察知、疑三者，以及一部分再決知與顛倒知。

སྒྲ་དོན་འདྲེས་རུང་དུ་འཛིན་པའི་ཞེན་རིག་དང་བྲལ་བའི་རིག་པ། རྟོག་མེད་ཀྱི་ཤེས་པའི་མཚན་ཉིད། དེ་དང་སྒྲུབ་འཇུག་གི་བློ་གཉིས་དོན་གཅིག མཚན་གཞི། མངོན་སུམ། སྣང་ལ་མ་ངེས་པའི་བློ་གཉིས་དང་། བཅད་ཤེས་ལོག་ཤེས་གཉིས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཅིག་རྣམས་འཇོག

「遠離『執持聲、義堪為混合的耽著知』的了知」，是無分別知的性相。彼與成入覺二者同義，〔其〕事相安立為：現前、顯而不定的覺知二者，以及一部分再決知與顛倒知。

〔回目錄〕

錯亂知與無錯亂知的二種分類

རང་གི་སྣང་ཡུལ་ལ་འཁྲུལ་བའི་རིག་པ། འཁྲུལ་ཤེས་ཀྱི་མཚན་ཉིད།

མཚན་གཞི། ལོག་ཤེས་དང་རྟོག་པ་ཐམས་ཅད་དོ།།

「對自顯現境錯亂的了知」，是錯亂知的性相。
事相：一切顛倒知與分別皆是。

རང་གི་སྣང་ཡུལ་ལ་མ་འཁྲུལ་བའི་རིག་པ། མ་འཁྲུལ་པའི་ཤེས་པའི་མཚན་ཉིད། དེ་དང་མངོན་སུམ་གཉིས་དོན་གཅིག དེ་ཡང་མདོ་སྡེ་པའི་དབང་དུ་བྱས་ཀྱི་རྣམ་རིག་པའི་ལུགས་ལ་དེ་ལྟར་མིན་ཏེ། མངོན་སུམ་ལ་འཁྲུལ་མ་འཁྲུལ་གྱི་ཆ་གཉིས་སུ་འདོད་པའི་ཕྱིར།

「對自顯現境無錯亂的了知」，是無錯亂知的性相。
彼與現前二者同義。彼亦是以經部而言，於唯識宗非如此，因主張現前有錯不錯亂二者之分故。

意知與根知的二種分類

རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བདག་རྐྱེན་ཡིད་དབང་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་པའི་རིག་པ། ཡིད་ཤེས་ཀྱི་མཚན་ཉིད།

「依自不共增上緣意根生起的了知」，是意知的性相。

ཡིད་དང་། ཡིད་ཤེས་ལ་མུ་བཞི། དང་པོ་ཡིན་ལ་ཕྱི་མ་མིན་པ། མིག་གི་རྣམ་ཤེས་ལྟ་བུ། ཕྱི་མ་ཡིན་ལ་དང་པོ་མིན་པ། ཡིད་ཤེས་འཁོར་གྱི་སེམས་བྱུང་ཐམས་ཅད། གཉིས་ཀ་ཡིན་པ། ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པ། གཉིས་ཀ་མིན་པ། དབང་ཤེས་འཁོར་གྱི་སེམས་བྱུང་ཐམས་ཅད་དོ།།

意與意知有四句：眼識是前者非後者，一切意知眷屬中的心所是後者非前者，意識二者皆是，一切根知眷屬中的心所非二者。

དེ་བཞིན་དུ། བུམ་འཛིན་རྟོག་པ་དང་། བུམ་པ་རྟོགས་པའི་རྟོག་པ་ལ་མུ་བཞི། ཆོས་དེ་ལ་མངོན་སུམ་དང་། ཆོས་དེ་ལ་མངོན་སུམ་ཚད་མ་གཉིས་ལ་མུ་བཞི། ཆོས་དེ་ལ་རྗེས་དཔག་ཚད་མ་དང་། ཆོས་དེ་ལ་རྟོག་པ་གཉིས་མུ་བཞི། དེའི་རྟགས་ལས་རྟོགས་པ་དང་། དེའི་རྟགས་ཀྱིས་རྟོགས་པ་ལ་ཁྱད་པར་ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་དེ་མངོན་སུམ་གྱིས་རྟོགས་པ་དང་། མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་པ་ལ་ཁྱད་པར་ཡོད་ཚུལ་རྣམས་ཁྱད་པར་ཕྱེ་ནས་ཤེས་དགོས་ཏེ། པཎ་ཆེན་ཉིད་ཀྱིས་བརྡ་ཆད་འདི་རྣམས་ལ་གཅེས་པར་ཟུངས་ཤིག ཅེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར།

如是，「執寶瓶的分別」與「通達寶瓶的分別」有四句，「對彼法是現前」與「對彼法是現量」有四句，「對彼法是比量」與「對彼法是分別」有四句，「由彼之因而通達」與「以彼之因通達」有差別，且「以現前通達彼境」與「現前通達彼境」有差別等理，當區分而了知，因班欽（福稱）大班智達囑咐愛惜、珍藏這些用詞故。

〔回目錄〕

རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བདག་རྐྱེན་དབང་པོ་གཟུགས་ཅན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་པའི་རིག་པ། དབང་ཤེས་ཀྱི་མཚན་ཉིད།

「依自不共增上緣有色根生起的了知」，是根知的性相。

དབྱེ་ན། མིག་ཤེས། རྣ་ཤེས། སྣ་ཤེས། ལྕེ་ཤེས། ལུས་ཤེས་དང་ལྔ།

〔彼〕可分為五：眼知、耳知、鼻知、舌知與身知。

〔回目錄〕

遣入覺與成入覺的二種分類

རང་ཡུལ་ལ་བརྗོད་དབང་གིས་འཇུག་པའི་རིག་པ། སེལ་འཇུག་གི་བློའི་མཚན་ཉིད། དེ་དང་རྟོག་པ་གཉིས་དོན་གཅིག

「對自境以言力趣入的了知」，是遣入覺的性相，彼與分別同義。

རང་ཡུལ་ལ་དངོས་དབང་གིས་འཇུག་པའི་རིག་པ། སྒྲུབ་འཇུག་གི་བློའི་མཚན་ཉིད། དེ་དང་རྟོག་མེད་ཀྱི་ཤེས་པ་གཉིས་དོན་གཅིག

「對自境以事物力趣入的了知」，是成入覺的性相，彼與無分別知同義。

心與心所的二種分類

རང་གི་འཁོར་དུ་བྱུང་བའི་སེམས་བྱུང་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པ། སེམས་ཀྱི་མཚན་ཉིད། སེམས་དང་། ཡིད་དང་། རྣམ་ཤེས་གསུམ་དོན་གཅིག རང་འཁོར་དུ་ལྡན་པའི་སེམས་དང་མཚུངས་པར་ལྡན་པ། སེམས་བྱུང་གི་མཚན་ཉིད།

「與自眷屬中的心所相應」是心的性相。心、意、識三者同義。「與將自作為眷屬的心相應」是心所的性相。

མཚུངས་པར་ལྡན་ཚུལ་ཡོད་དེ། དཔེར་ན་མིག་གི་རྣམ་ཤེས་དང་། དེའི་འཁོར་གྱི་ཚོར་བ་གཉིས་ལྟ་བུ། དམིགས་པ་གཅིག་པས་དམིགས་པ་མཚུངས། འཛིན་སྟངས་གཅིག་པས་རྣམ་པ་མཚུངས། དུས་གཅིག་པས་དུས་མཚུངས། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བདག་རྐྱེན་གཅིག་པས་རྟེན་མཚུངས། མིག་གི་རྣམ་ཤེས་རྫས་རེ་རེའི་འཁོར་དུ་ཚོར་བ་ཡང་རེ་རེ་ཁོ་ན་འབྱུང་བས་རྫས་མཚུངས་པ་སྟེ་མཚུངས་ལྡན་རྣམ་པ་ལྔ་མཚུངས་ཡིན་ནོ།།

相應之理：如眼識與其眷屬的受二者，因同一所緣，故所緣相應；同一執取方式，故行相相應；同一時刻，故時相應；同一不共增上緣，故所依相應；每一個眼識的眷屬唯有一個受，故質相應，共五相相應。

མཚན་ཉིད་དེ་དག་ཀུང་གོ་བ་གཙོ་བོར་བྱས་ཀྱི་ཚིག་སྐྱོན་གཅོད་པ་གཙོ་བོར་བྱེད་ན་མཚན་ཉིད་གང་ལ་རང་སྒྲ་ཐོག་མར་ཡོད་ཚེ་མཚོན་བྱ་ལ་ཡང་རང་ཉིད་དེ་ཡིན་པའི་ཞེས་སྦྱར་དགོས་སོ།།

彼等性相主要以理解為主，若主要以排除字句的瑕疵而言，性相前有「自」字眼時，名相亦必須加上「自是」〔二字〕。

སེམས་བྱུང་ལ་དབྱེ་ན། སྡེ་ཚན་དྲུག་ཡོད་དེ། ཀུན་འགྲོ་ལྔ་དང་ཡུལ་ངེས་ལྔ།། དགེ་བ་བཅུ་གཅིག་རྩ་ཉོན་དྲུག ཉེ་ཉོན་ཉི་ཤུ་གཞན་འགྱུར་བཞི།། སེམས་བྱུང་ང་གཅིག་འདི་དག་གོ།

心所可分為六組：五遍行、五別境、十一善、六根本煩惱、二十隨煩惱、四不定，共五十一心所。

ཚོར་བ་འདུ་ཤེས་སེམས་པ་དང་།། ཡིད་ལ་བྱེད་དང་རེག་པ་ལྔ།།
གཙོ་སེམས་ཀུན་གྱི་འཁོར་དུ་ནི།། འགྲོ་ཕྱིར་ཀུན་འགྲོ་ཞེས་བྱ་འོ།།

受想思作意，觸是五遍行。
遍行心王眷，故名為遍行。

འདུན་པ་མོས་པ་དྲན་པ་དང་། ཏིང་འཛིན་ཤེས་རབ་ལྔ་པོ་ཡུལ།

བྱེ་བྲག་པ་ལ་འཇུག་ངེས་ཕྱིར། ཡུལ་ངེས་ཞེས་པར་བཤད་པ་ཡིན།

欲與勝解念，定慧此五者，

決定入別境，故說是別境。

དད་དང་ངོ་ཚ་ཤེས་ཁྲེལ་ཡོད། འདོད་ཆགས་དང་ནི་ཞེ་སྡང་དང་།

གཏི་མུག་མེད་པའི་དགེ་རྩ་གསུམ། བརྩོན་འགྲུས་ཤིན་སྦྱངས་བག་ཡོད་དང་།

བཏང་སྙོམས་རྣམ་པར་མི་འཚེ་རྣམས། གཉེན་པོ་ངོ་བོ་མཚུངས་ལྡན་སོགས།

ཅི་རིགས་སྒོ་ནས་དགེ་བ་འོ། འདོད་ཆགས་ཁོང་ཁྲོང་རྒྱལ་དང་།

མ་རིག་ཐེ་ཚོམ་ལྟ་བ་དྲུག། འདི་གསུམ་ཉོན་མོངས་ཅན་ཞེས་སྦྱར།

རྩ་ཉོན་ཡིན་ཏེ་སེམས་རྒྱུད་ནི། ཉོན་མོངས་བྱེད་པའི་གཙོ་བོ་འོ།

信與有慚愧，無貪與無瞋、

無癡三善根，精進不放逸，

輕安捨不害，治與體隨一，

相應門而善。貪瞋與我慢，

無明疑見六，此三加上「染」，

乃是根煩惱，主擾心相續。

〔回目錄〕

ཁྲོ་བ་འཁོན་འཛིན་འཆབ་དང་འཚིག། ཕྲག་དོག་སེར་སྣ་སྒྱུ་དང་གཡོ།།
རྒྱགས་དང་རྣམ་འཚེ་ངོ་ཚ་མེད།། ཁྲེལ་མེད་རྨུགས་རྒོད་མ་དད་པ།།
ལེ་ལོ་བག་མེད་བརྗེད་ངས་དང་།། ཤེས་བཞིན་མ་ཡིན་རྣམ་གཡེང་བཅས།།
ཉེ་ཤུ་རྩ་ཉོན་འཕེལ་སྐྱེ་དང་།། ཉེ་ཕྱིར་ཉེ་བའི་ཉོན་མོངས་སོ།།

忿恨覆與惱，嫉慳與誑諂，
憍害無慚愧，惛沉掉不信，
怠放逸忘念，不正知散亂，
與根惱增長，近故隨煩惱。

གཉིད་འགྱོད་རྟོག་དཔྱོད་གཞན་འགྱུར་ཏེ།། ཀུན་སློང་མཚུངས་ལྡན་ཅི་རིགས་ཀྱིས།།
དགེ་དང་མི་དགེ་ལུང་མ་བསྟན།། གཞན་དང་གཞན་དུ་འགྱུར་བ་ལོ།།
དེ་དག་སོ་སོའི་ངོ་བོ་དང་།། བྱེད་ལས་རྫས་བཏགས་ཁྱད་པར་སོགས།།
བློ་ལྡན་རྣམས་ཀྱིས་ཤེས་འདོད་ན།། ཞིབ་ཏུ་མངོན་པའི་གཞུང་ལས་ཤེས།།

眠悔尋與伺，以等起相應，
隨一而轉為，善惡與無記。
各體性作用，實假差別等，
智者欲了知，詳見對法論。

ཉེས་ཚོགས་མཆིས་ན་མཁས་ལ་བཤགས།། དགེ་ན་བདག་འདྲའི་བློ་དམན་གྱི།།
རྨོངས་པ་སེལ་བར་བྱེད་པའི་མཐུས།། རྒྱལ་བསྟན་ཡུན་དུ་གནས་གྱུར་ཅིག །

有誤於智懺，有善以此滅，
似我愚迷惑，令教法久住。

ཅེས་བློ་རིག་གི་རྣམ་གཞག་ཉེར་མཁོ་ཀུན་འདུས་འདི་འདྲ་ཞིག་བློ་གླིང་དཔེ་མཛོད་པ་སྔ་ཕྱི་ཀུན་གྱིས་ཡང་ཡང་བསྐུལ་བ་ལ་བརྟེན། ན་སྔོད་བློ་རིག་ལ་གཞི་མ་བྱས། པཎ་ཆེན་གྱི་ཡིག་ཆར་གསལ་བ་རྣམས་ཇི་བཞིན་དུ་བཀོད། དེར་མི་གསལ་བ་མཚན་ཉིད་འགའ་ཞིག་བསྒྱུར་འོས་རྣམས་བློ་རིག་སྡོམ་དང་ཡོངས་འཛིན་བློ་རིག་གཉིས་དང་ཅི་རིགས་སུ་མཐུན་པར་སྒྲུར་བ་འདི་ནི།

《建立心類學——所需總攝》，歷經洛色林圖書館之前後執事數數勸請，後以《惹對心類學》為本，復依班欽（福稱）大班智達教科書如實摘錄。若干未明說、可調整之性相，則循《心類學攝頌》與《永津心類學》隨一而成。

〔回目錄〕

བློ་གླིང་སློབ་དཔོན་ཁྲི་ཐོག་པ་རྒྱལ་རོང་དགེ་བཤེས་སྐྱོར་དཔོན་འཇམ་དཔལ་

བསམ་འཕེལ་ནས་གཙུག་ལག་ཁང་གི་ཡང་ཐོག་ཏུ་སྦྱར་བ་འདི་ལ་ཞུས་དག་པ་

བཤེས་གཉེན་ཡོངས་ཀྱིས་བློ་མཐུན་དུ་བགྱིས་པ་དགེ་ལེགས་འཕེལ།། །།

此著由洛色林阿闍黎法座，甲絨格西複誦師——蔣悲桑佩，撰述於藏經閣頂樓，又所有校對善知識均無異議，願妙善增長。

སྨྲས་པ།

དག་དང་མ་དག་སྣོད་བཅུད་འཇིག་རྟེན་དང་།།

སྲིད་ཞིར་བཅིངས་དང་གྲོལ་བའི་བྱེད་པོ་ཉིད།།

ཀུན་བྱང་བློ་འམ་སེམས་འདི་ཡིན་ཚུལ་ལ།།

རྒྱལ་དང་པཎ་གྲུབ་ཀུན་གྱིས་མགྲིན་གཅིག་ཏུ།།

頌言：

染淨情器諸世間，繫有解寂之作者，

即此染淨覺或心，佛與班智成就者，

〔回目錄〕

ཡིད་ཆེས་ལུང་ལས་ཡང་ཡང་གསུངས་པའི་དོན།།
ཐོག་མར་ཐོས་བྱུང་ཡིད་དཔྱོད་གོ་བ་བཅལ།།
ཡང་དག་རིགས་པའི་སྒོ་ནས་བསམ་བྱུང་གི།
རྗེས་སུ་དཔག་པས་སྣང་ལ་མ་ངེས་དང་།།

信典[6]復復一致說，初尋聞成伺察知，
由正理門思所成，比度滅除顯不定，

ཐེ་ཚོམ་ལོག་རྟོག་སྒྲོ་འདོགས་ཀུན་ཆོད་ནས།།
བཅད་དོན་ཐོབ་པའི་ངེས་ཤེས་རྒྱུན་དུ་བསྐྱང་།།
དེ་ལྟར་གོམས་པས་གསལ་སྣང་སྒོམ་བྱུང་གི།
སྒྱོང་བ་ཐོན་པའི་རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་གྱི།།
གོམས་པ་མཐར་སོན་ཀུན་མཁྱེན་ཡེ་ཤེས་ཐོབ།།
ཚུལ་འདིར་བློ་ལྡན་རྣམས་ཀྱིས་གཅེས་པར་མཛོད།།

疑邪分別增益後，保任通達之定解，
如是串習得明相，瑜伽現前修所成，
串習究竟得遍智，此理具慧應珍重。

---

6 信典：可以信賴、可靠的典籍。

〔回目錄〕

དད་སྟོབས་ལྷ་ལམ་ཡངས་པའི་འཛམ་སྦྱིན་ནས།།

པར་བསྐྲུན་ལེགས་བྱས་རྣམ་དཀར་བསིལ་ཟེར་གྱིས།།

དུཿཁའི་ཚ་གདུང་རྨོངས་མུན་ཀུན་བསལ་ནས།།

རྣམ་དཔྱོད་ཀུ་མུད་ཡི་འདབ་བརྒྱ་གྲོལ།།

虔信寬闊天空之蔣金，付梓善作皎白皓月光，
去除一切熱苦愚痴闇，開啟智慧睡蓮之百瓣，

མར་གྱུར་འགྲོ་ཀུན་བཤེས་གཉེན་དེད་དཔོན་གྱིས།།

ཐོས་བསམ་སྒོམ་པའི་གྲུ་གཟིངས་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱིས།།

མཐུན་པའི་བསེར་བུས་ཉེ་བར་རབ་བསྐུལ་ནས།།

སྲིད་མཚོར་བསྒྲལ་ཏེ་ཐར་པའི་གླིང་དུ་འགོད།།

如母有情善知識舵手，藉以聞思修船精進力，
吹起順風脫離生死海，引導安置彼於解脫洲。

རྒྱལ་བའི་བསྟན་པ་ཕྱོགས་བཅུར་དར་ཞིང་རྒྱས།།

༸རྒྱལ་དབང་མཆོག་གི་༸ཞབས་ཟུང་བསྐལ་བརྒྱར་བརྟན།།

རྒྱལ་དང་ཆོས་ཀྱི་སྲིད་ཟུང་མངའ་ཐང་རྒྱས།།

རྒྱལ་ཁམས་དགའ་བདེའི་དཔལ་ལ་རྟག་རོལ་ཤོག།

教法十方廣宏揚，法王百劫長住世，
宗教國政大昌隆，國泰民安願常享。

ཅེས་པར་བྱང་སྨོན་ཚིག་འདི་ཡང་པར་བསྐྲུན་རྒྱུ་སྦྱོར་བ་འབྲས་རྒྱས་པ་ཛ་ཟུར་འཇམ་དབྱངས་སྦྱིན་པ་ནས་བསྐུལ་ངོར་གོང་གི་རྩོམ་པ་པོས་མཚམས་སྦྱར་ནས་སྨྲས་པའོ།།

付梓祈願文，亦是哲蚌寺傑巴康村咭蘇 [7]蔣揚金巴功德主之勸請，由上述之作者祈願而造頌。

---

[7] 咭蘇（ཛ་ཟུར།），是哲蚌寺洛色林學院內的一個地位名稱，經由兩次小型定規布施（གཏོང་སྒོ）而得，享有大權利。

〔回目錄〕

附錄一

廣說五十一心所

作者：洛桑嘉措

〔回目錄〕

五十一心所科判

五遍行	受	想	思	觸	作意
五別境	欲	勝解	念	定	慧
十一善	信	慚	愧	無貪	無瞋
	無癡	精進	輕安	不放逸	捨
	不害				
六根本煩惱	貪	瞋	慢	無明	染污見
	染疑				
二十隨煩惱	忿	恨	覆	惱	嫉
	慳	誑	諂	憍	害
	無慚	無愧	惛沉	掉舉	不信
	懈怠	放逸	忘念	不正知	散亂
四不定	睡眠	惡作	尋	伺	

〔回目錄〕

附錄一、廣說五十一心所

有五十一心所，可攝為六項，當以性相、作用、分類三者講說。

講說五遍行

第一五遍行，何以稱為遍行？因以自是〔所屬〕群組之分，能於一切時為一切心王的眷屬，故名遍行。此有受、想、思、觸與作意五者。

受

第一受，「具有『由樂、苦、中性（捨）任一門領納』之不共作用的心所」，乃是受的性相。具有共通領納異熟果或享用異熟果，與不共引生貪、瞋、癡三者任一的作用。〔彼〕可分為：身受與意受。每一者又可分為：樂受、苦受、捨受，共六者。「根知與其眷屬皆領納舒適之受」，乃是身知眷屬樂受之義。「根知與其眷屬領納逼迫之受」，即身知眷屬苦受之義。「根知與其

眷屬皆領納非舒適及非逼迫之中性」，乃身知眷屬的捨受之義。意知眷屬受，也應如是了知。眼知眷屬的受為有法，稱之為身受，因是依自增上緣有色根的受故。緣色的意知受為有法，稱為心受，因是依不共增上緣意根的意識眷屬受故。事相易了知。

復受可分為：有雜亂受、無雜亂受、依耽著受、依出離受四者。事相依次如：與近取身蘊貪愛相應的受為有法，稱為有雜染受，因為是與「能生起輪迴所攝之不想要的種種雜亂俱生緣貪」相應的受故。與現證無我的意識相應的受為有法，稱之為無雜亂受，因是與「直接傷害我執種子的識」相應的受故。與「對妙色等極貪愛」相應的受為有法，稱之為依耽著受，因與「能感發惡趣苦等的欲塵貪著」相應的受故。第一根本靜慮所攝的受為有法，稱之為依出離受，因是「於欲界離貪的根本靜慮」所攝的受故。初禪的未到地定所攝的受，稱為「此之同分」，這些乃是集錄自《賈曹傑阿毘達磨集論釋》。

總之，無論了不了解佛法，未見有漏受的過患，反而更加重視有漏受的諸多補特伽羅，依靠苦受起瞋、由樂受起貪、賴捨受引出強烈的癡，靠此勢力生起心中極大的憂惱，令今世掉落苦厄瀑流中，且逐漸淪落後世惡

趣痛苦的大海裡，是故具恩導師為令得度，再三宣說無邊有漏受的過患。

另外，二十二根分類中的受根，也分為五種：樂根、喜根、憂根、苦根與捨根。「身受領納舒適的根」，為樂根的性相。此與身知眷屬的樂受同義。「與自相應的意知及其眷屬領納舒適之受」，即喜根的性相。此與意知眷屬的樂受同義。「與自相應的意知及其眷屬領納逼迫的根」，即憂根的性相。此與意知眷屬的苦受二者同義。「身受領納逼迫的根」，乃苦根的性相。此與身知眷屬的苦受二者同義。「領納非逼迫、非舒適的中性的受」，即捨根的性相。此僅略說。

想

第二想，「具有『透由分辨境之門而執持此是、此非相』之不共作用的心所」，是想的性相。次者作用：具有安立境名，分辨之後，執「此是此」的作用。

三者分類，以所依門可分為：眼觸所生想，乃至意觸所生想六者。復以所緣之門也可分為六：有相想、無相想、狹小想、廣大想、無量想與無所有想。初者也可

〔回目錄〕

分為三者：精通名、義相屬的想，緣〔此〕是有為法、無常等的想，所緣行相清晰的想。無相想異於前三者，也可分為三：無增益名字的相且不熟悉語言之孩童的想、現前入定於有為無義相——勝義諦之想、無有清晰顯現所緣行相的相而又是入有頂的想。第三狹小想：靜慮近分也未得證的欲界凡人的想，且較上界壽命短促、煩惱繁多、財富匱乏，對器〔世界〕也生起卑劣想，故稱之狹小想故。第四廣大想：即色界的想，因較欲界煩惱少且功德廣大，故如此名。第五無量想：乃虛空無邊想與識無邊想，因想：虛空與識是無邊，故如是說故。第六無所有想：即無所有處想，因為緣無所有故。此復，倘再歸攝，可攝於錯亂想與無錯亂想二者。

思

第三思，「具有『自己和與自相應眷屬均往境移動且造作』之不共作用的心所」，乃思的性相。第二作用：磁鐵無動機，然僅觸碰則能使鐵移動，同樣地，只要有

〔回目錄〕

此〔思〕，就能朝向過失與功德等境移動、不僅是有[8]之所依並由多門造〔行〕業。

第三以體性之門可分為三：善業、惡業、無記業。以界門可分為：非福業、福業與不動業三者。每一者也可分為：引業、滿業與順現法受業三者，然均是有漏業，並不包含無漏業。這些可攝於思已業與思業二者。初者與身、語業同義，次者與思業同義。毘婆沙宗與應成派二者，均主張色的業，故業不一定是思業。思業與意業同義。

觸

第四觸，「具有『境、根、識三者聚合後能令根產生轉變』之不共作用的心所」，是觸的性相。所謂根轉變，即是觸能使根轉變成為苦、樂等之所依，故說是「根轉變」。第二作用：具有令成為苦、樂受等之所依的作用，因典籍中說：「當主識趣入境時所引起任何悅意、不悅意、或苦或樂，皆是觸所造作。」故謂「作為受之

[8] 有（藏文 སྲིད་པ།）：輪迴。

〔回目錄〕

所依」，並非作為與自同時產生之受的所依，而是作為生起後者的所依，應當了知許多與此雷同之處。第三分類：有眼觸乃至意觸六者。

作意

第五作意，「具有『能令自己和與自相應眷屬趣向所緣，以及不忘卻地執持』之不共作用的心所」，乃作意的性相。思則是朝向總所緣移動，此即執持且朝向別所緣移動，是故不同。第二作用：具有緊緊執持令〔心〕不向其他所緣移動的作用，且為念的所依。第三分類：顛倒作意與正確作意二者。

講說五別境

第二講說五別境的群組有：欲、勝解、念、定、慧五者。這五者為何稱為別境？答：「是具有分別境而作決定作用的心所，故如是稱。」

〔回目錄〕

欲

第一，欲的性相：「具有『緣所思物發起希求』之不共作用的心所」。第二作用：具有發起精進之所依的作用。第三總欲分類有：欲想相遇過去者、欲不分離現有者、欲求未來的欲三者。又欲可分為四：追求〔五〕欲塵、追求財物、追求見解與追求解脫。其事相易了知。

勝解

第二，勝解的性相：「具有『於已決定境如實堅固執持，且不被他者引轉』之不共作用的心所」。第二作用：具有珍惜自所緣並有堅固之憶念的作用。第三總勝解分類：因眾生界無邊，故其勝解也無邊，但可歸攝於倒勝解與正勝解二者。導師能仁王說，正勝解乃一切善法的根本。

念

第三，念的性相：「具有『對曾習之法不忘卻且反覆現起』之不共作用的心所」。第二作用：具有對其所

緣心不散亂，且為定之所依的作用。問：「那麼，則無有根知之念，因為不能緣過去事故。」《賈曹傑阿毘達磨集論釋》答：「緣著過去事的續流一次一次再串習，故無有過失。」總之，如令一切善法不損壞的寶藏，此即是念。第三僅就「念」可分為：染念與非染念二者。非染念也可分為：有沉、掉動搖的念，無有沉、掉動搖的念二者。初者如：聞與思所成的念二者。次者有九住心所攝的念、奢摩他與毗婆舍那各別所攝的念共三者。

定

第四，定的性相：「具有『對一所緣恆常一心專住』之不共作用的心所」。此「一心專住」，《欽俱舍論疏》中說是同一所緣。第二作用：慧增長的所依，且具有能自在成辦世、出世一切法的作用。第三分類：能短促安住於一所緣，乃至能〔長〕劫安住等無量無邊的定。但就歸納種類而言，可攝為：欲界心所攝定、四靜慮與四無色所攝的世間九種定、出世定共十種。再攝則可為：緣如所有性與盡所有性的定二者。

〔回目錄〕

慧

第五，慧的性相：「具有『對憶念所取境，善於觀察分辨其差別或功過』之不共作用的心所」。若辯說：「此對所觀察的法有二意，故應成疑。」答：「不會。」疑僅對未得定解之境，因不解而生起二意，慧性則是對自己已決定之義，分辨且作二意觀察，故不同。第二作用：具有因完全決定，故可排除懷疑或疑惑的作用，作為一切可見與不可見功德的根本，宛如觀見隱蔽法的眼與燈。第三分類：俱生所成慧、聞所成慧、思所成慧、修所成慧四者，可攝於觀察如所有性慧與盡所有性慧二者。又所觀察事可分為：由正理生起、由非正理生起與他極分[9]三者。調伏天阿闍黎說：「所有了解世間的買賣等用語既非由正理生起，也非由非正理生起。」

講說十一善

第三講說十一善心所的群組中有：信、慚、愧、無

9 他極分：他類。

〔回目錄〕

貪、無瞋、無癡、精進、輕安、不放逸、捨、不害共十一者。

信

初者，信的性相：「具有『能生起遠離煩惱心與隨煩惱污濁的喜悅』之不共作用的心所」。調伏天阿闍黎說，「心的污濁」，指煩惱習氣。第二作用：具有希求善法欲，未生起令生起，已生起令增長之所依的作用；是生起白法或一切善法的門。第三分類：勝解信、清淨信與欲求信三者。初者乃是緣三寶的功德、業果不欺誑與四諦的取捨等之後，忖思：「這些就是如此存在，沒有其他可能性。」其心傾向一方不被他所引轉。清淨信則是於所緣，見其功德且珍愛，並具有欣喜或歡喜行相。欲求信，乃於何處見某功德時，覺得有能力獲得並具有欲求行相的信。

慚

第二，慚的性相：「具有『以自或自法為理由而畏懼過惡（罪）』之不共作用的心所」。調伏天阿闍黎說：

〔回目錄〕

「過惡」乃諸聖賢所呵斥，〔引生〕不欲異熟，是故惡即是過惡。第二作用：具有防止三門惡行的作用，是一切律儀戒的所依，如救護衣。第三分類：以自為理由與以自法為理由的慚二者。

愧

第三，愧的性相：「具有『以他或他法為由而畏懼過惡』之不共作用的心所」。第二作用：具有防止三門惡行的作用、為自戒網不破損之所依且能抑制他人的不信等，是生起隨喜的所依。第三分類：以他或他法為理由畏作惡行二者。此慚、愧二者，是區分世間上德行良好與低下的基礎，且是盛存一切戒律的器皿與守護戒律的真城牆，如具德龍樹依怙說：「維護世間有二：即慚、愧。」

無貪

第四，十一善中的不貪或無貪善根的性相：「就自體性之分而言，僅是緣著輪迴資具後，貪著彼的正對治，且是厭煩輪迴資具的不貪又不取的心所」。此所謂「不

貪」與「無貪」，其中的「不」與「無」〔聲〕趣入無、其他、對治三者。此趣入貪的對治，並非趣入「無」或「他」義。《欽俱舍疏》說：「《大毘婆沙論》中言：『如是亦當用於無瞋與無癡』。」第二作用：作為減少貪念與增長對治的所依。

無瞋

第五，無瞋的性相：「就自體性之分而言，是緣三法任一者，且直接毀滅瞋的慈性心所」。此三法，即作傷害的有情、痛苦等與痛苦的因——毒、刺等，若歸納，則為傷害者、傷害物與能傷害因三者。第二作用：減損瞋、增長慈與忍辱力量的所依。此二者實義上雖有分類，然未見於任何經論中直接述說。

無癡

第六，無癡的性相：乃是「由俱生、聞、思與修〔四者〕隨一之因生起，就自體性之分而言，是癡的對治，且是觀察正確義的堅固慧」。第二作用：減弱愚癡、增長四種慧，並能自主成辦清淨功德。第三分類：俱生、

〔回目錄〕

聞、思與修所成的殊慧四者。因為不可能與兩種慧相應，故此難道不會與五別境中的慧有重複過失？此即是慧的別相，是與精進或特殊定相應的堅慧，並非任何一種慧皆是，如《賈曹傑阿毘達磨集論釋》說：「不可能與二種慧相應，是故，此乃是與勤或定相應的堅慧。」調伏天阿闍黎也說：「此即癡的對治，是故當視其為觀察業果與諦等體性。」此指明不是任何一種慧，而必須是一種特殊慧。此三善根，是一切至言的精髓與主軸。世尊勤於宣說八萬四千法蘊，唯宣說調伏煩惱的方便，〔是故若追究〕諸煩惱的根本，可知是三毒。此三者的對治，也唯攝於此三善根。由於這些勢量與能力的大小，煩惱的退怯狀況也會隨之增減。若非僅追求文詞，而是一個希求解脫者，不應該往外尋找敵人，所有內敵、一切魔之王或勇士，正是內在的三者。為斷前三者，應著眼於三善法的修學。此理如《入行論》說：「吾寧被燒殺，或遭斷頭苦，然心終不屈，順就煩惱敵。[10]」

精進

[10] 這四句偈頌的譯文引自如石法師譯本。

〔回目錄〕

第七，精進的性相：「就自體性之分而言，是懈怠的對治，且具有歡喜行善的作用的心所」。喜愛作非善之事，是耽著劣事的懈怠，並非精進，如經說：「凡此道以外的精進者，皆唯是懈怠。」調伏天阿闍黎也說：「凡喜愛煩惱事者咸應呵斥故，僅是懈怠非精進矣！」《欽俱舍論疏》說：「對精進卑劣者使用否定詞。」第二作用：具有昔善未得令得，已得令究竟的作用。所有一切善皆由精進途徑成辦；果不唐捐，成熟一切，也是精進善作而來，如經中說：「若具有精進，則有一切法。」《入中論》也說：「功德皆隨精進行。[11]」第三分類：以意樂之門欣喜，即披甲精進；喜愛實踐行動者，即加行精進；以已生起善心不退怯而言，則安立無下精進；無有「自卑的退怯」之歡喜，任他人阻撓也不退轉歡喜，即無退精進；以令不退失臻達究竟，可安立不滿足於少許善法的喜悅，即無足精進五者。此乃是《集論》的意趣，《大乘莊嚴經論》中的分類稍有不同。《入行論》則說有披甲精進、加行精進、不退不亂的精進、不滿足的精進四者。

[11] 出自中華電子佛典協會的《入中論講記》:「功德皆隨精進行。」(CBETA 2020.Q1, B09, no. 45, p. 723b15)。

〔回目錄〕

輕安

第八，輕安的性相：「僅留下能令心可安住於善所緣的手跡，並且斷除身、心粗重續流的心所」。若依《欽俱舍疏》，僅說輕安是「心能向境之堪能」，故可為一切善心的眷屬。然依《阿毘達磨根本頌與釋本》所說，性相則如同前述般，凡是善心，其眷屬中不周遍有輕安。慮及此，故《欽俱舍疏》說：「他派者主張『此等是自性善，其並非周遍於一切善心』乃是合理。」此之粗重，則如調伏天阿闍黎說：「粗重：身、心不堪能性，即是粗重。」或說「雜染諸法的種子，即是粗重。」故我忖思：輕安的所斷，應以前者為主要。堪能：如調伏天阿闍黎說：「身自己的目的，輕盈起身，所生之處，即身堪能。輕盈起身是謂樂。」心堪能，也與其相似。輕安不周遍是十一善〔心所〕中的輕安。身輕安是特殊所觸，故〔說是〕心所不應理，如調伏天說道：「於某特殊身的所觸，為喜所攝持，是謂輕安。」第二作用：淨除身、心粗重且為止、觀攝持的一切修行的所依。第三分類：一般輕安分為：身輕安與心輕安；有人把輕安分為：平凡輕安與特殊輕安，並主張凡是善心，其眷屬周遍有此二輕安任一個。此僅是依《下對法》為據之說。福稱論

師則主張，凡是善心，自眷屬中不周遍有輕安。此與《集論》根本頌與其解釋極為相符，細節當閱《菩提道次第廣論》。

不放逸

第九，不放逸的性相：「具有『珍愛善法聚，且從煩惱處防護心』之不共作用的心所」。此唯是假立於無貪乃至精進四者的施設法，如調伏天阿闍黎說：「無貪至精進，乃是不放逸。」《賈曹傑阿毘達磨集論釋》也說：「假立於無三毒與精進的假立法，且薰修善法，僅令心從有漏中防護的了知。」第二作用：圓滿世、出世的一切殊勝且秉持令不唐捐。調伏天阿闍黎也說：「此業乃圓滿世、出世一切殊勝功德。」第三分類：如《欽俱舍疏》說有順福分、順解脫分、順抉擇分與串習無漏善的不放逸四者。是故，無論行任何戒律或世間規範，倘若無此不放逸良衣，則如同女性裸體遊奔，將被一切上等與下劣人唾棄；縱使短暫與其為伴，也是生起厭煩之故，喪失活在善趣的目的，猶如已經死亡，如《法集要頌經》：「不放逸為甘露處，放逸卻為死亡處，若不

〔回目錄〕

放逸不為死，若為放逸恆為死。[12]」聖龍樹菩薩也說：「不縱放逸是為甘露苑，放逸死所能仁如是說。」

捨

第十，捨的性相：「僅是無有三毒並假立於精進的假立法，且不須努力慎防沉、掉，然心可不為沉、掉衰損的心所」。此為《賈曹傑阿毘達磨集論釋》所說，調伏天阿闍黎也如是說。是故明顯可知，凡是善心，自眷屬中不周遍要有捨。若如《欽俱舍論疏》所說：可知僅說它是心遠離沉、掉的正直安住，是故一切善心有捨，不成相違。所以，我認為前者是《上對法》宗，後者是《下對法》宗。第二作用：具有心等住時，能正確如實了知故，是如實了知之依，於善所緣正直安住的作用。此復，作為不給予沉、掉等煩惱與一切隨煩惱生起機會的所依。第三分類：一般捨可分為：受捨、行捨、無量捨三者，然此是行捨。此也可分為：安住於善所緣時，

12 另外，或譯為中華電子佛典協會的《法集要頌經》卷 1〈4 放逸品〉:「戒為甘露道，放逸為死徑，不貪則不死，失道乃自喪。」(CBETA 2020.Q1, T04, no. 213, p. 779a1-2)。

稍恐沉、掉生起，但專注入定時，不生起的「心等性之捨」；安住時，不須專注對治沉、掉，即「心正直安住之捨」；最後，凡入定時，即使不靠勤勉，也能確定沉、掉不生的「心任運之捨」三者。

不害

第十一，不害的性相：「就自體性之分而言絕無害心支分，且具有『想讓痛苦有情離苦的不忍』作用的心所」。此即是悲，如調伏天阿闍黎說：「此乃憐愍諸有情，去除福報衰退的悲心。福報衰退，是指樂，是故說是除樂。」《欽俱舍論疏》也說：「不害乃悲愍。」第二作用：不僅不對有情殺、打等損惱，又是成辦悲慘者利樂的巨大動力所依。第三分類：緣有情悲、法緣悲、無緣悲三者。

那麼，這十一善心所，並不是同時作為一個善心的眷屬，故何時生起？攝為六者：生信時與遮止惡時，生起「慚、愧」二者；行善時，生起「不貪等四者」；以世間道修離貪時，生起的「輕安」；出世道修離貪時，生起「不放逸」與「捨」二者；利益有情時，生起「不害」，以上是《賈曹傑阿毘達磨集論釋》所說。

〔回目錄〕

講說六根柏煩惱

講說第四群組根本煩惱可分為：貪、瞋、慢、無明、染見、染疑六者。

貪

第一，貪的性相：「具有『就自體性之分而言，是緣有漏法而增益悅意且追求或願求』作用的心所」。第二作用：以俱生緣之門，生起令痛苦於暫時或長遠一切時持續的所依。第三分類：三界所攝的三種貪。或以時可分為：對於過去所嘗味道的貪戀、特別貪愛現有法的貪與願求未來的貪三者。調伏天阿闍黎說：「任何特別的貪著與任何願求，皆謂是貪，因為於現有諸法非常貪著，於諸未來則生起希願故。」

瞋

第二，瞋的性相：「具有『就自體性之分而言，緣

三法任一者後，使相續擾亂的欲想傷害』作用的心所」。如調伏天阿闍黎說：「任何對一切有情的損惱心、對一切有情的粗猛心與殺縛等欲想傷害，即是瞋。」第二作用：具有既擾亂相續且心粗猛的作用，因為作為自、他二者生起痛苦的所依，是直接造作痛苦或痛苦之因的俱生緣，如經說：「無如貪之眼，無似瞋之敵，無同蘊之苦，無樂勝寂靜。」三法是指能傷害者，即有情等。如何傷害，乃生起痛苦法，由執相等因而傷害。第三分類，以體性門可分為：大、中、小三者；以所緣可分為：自、己伴與自之親屬等，三者一一以三時分出：已傷害、正傷害與將傷害的瞋九個，有兩組。

慢

第三，慢的性相：「具有『以我與我所執二種薩迦耶見任一者為其所依，並令心矜滿或耽著高舉』的不共作用的心所」。調伏天阿闍黎說：「稱為住於壞聚見，忖思何以故？如是增益諸蘊為我與我所性：此即是我，如此厲害；此是我的，故我很富裕。如是，以等等別相而矜滿，超越他人的傲慢心，是故名為住壞聚見。」第二作用：具有障礙成辦上品的功德，以不敬他人與損惱

〔回目錄〕

他人，令他人處於痛苦或不欲之處的作用。第三分類，以所依門可分為：界的三種慢。以因門可分為七個：慢、過慢、慢過慢、我慢、增上慢、下劣慢、邪慢。《般若經》中說，七慢的事相，若依調伏天阿闍黎所造三十論釋中明白所說作引述，彼釋說：「以因的差別，故有七種不同的慢，如：心想我較其他劣者而言，種姓、學識和財勢等，我勝；想種姓等與我相等的所有自滿心，皆是慢。心想：種姓等雖相同，持戒或布施等已勝；或想種姓等雖他勝，但學識與金錢等以及我相等的矜滿心，均是過慢。心想雖然種姓等勝過我，但學識與金錢等我勝過他的矜滿，皆是慢過慢。此三者即是具有事物，因有種姓等而產生。第一，相較下劣者，第二，相較相等者，第三，相較過勝者，心想我勝利的差別。我慢：五近取蘊真實義中無我與我所，但耽著為我與我所的所有矜滿心。增上慢：是由貪、瞋、癡等所產生的身、語、意業，是『人法』；對治此的靜慮與等至等，乃是高於人法、勝過人法，實未獲得這些、但心想我已真正獲得的自滿心，皆是增上慢。下劣慢：乃是對種姓等長勝過我者，心想種姓等我稍卑微的矜滿心。邪慢：事實上，雖懷非功德，但想自己懷有功德的任何自滿心。破戒等非功德，若誰具有，則具有『非功德』，是故心想：『我

具有功德。』〔實際上〕無布施與持戒等，但承許具有如此功德，因為無有此事，故稱為邪慢。」

無明

第四，無明的性相，如《菩提道次第廣論》說：「於四諦、業果、三寶的自性心不明了，染污無明。」《賈曹傑阿毘達磨集論釋》說：「是有地所攝之無知，又是與了別無我義相違的異品。」前者是總含遍，忖思後者，應該主要是以陳那父、子的意趣，闡述輪迴根本的無明。何以故？《明解脫道疏．第二品》說：「薩迦耶見被染污無明周遍，反之則不然，因俱生常執等與無明相應故。」月稱阿闍黎也說：「以薩迦耶見是無明，而解說龍樹依怙的意趣。」是故，若有俱生常執等的無明，彼一定不是我執，且是彼一定無法安立為與了知無我義相違的異品故。第二作用：具有煩惱的染污、業的染污與生的染污三者的根本或為其所依的作用。此復，調伏天阿闍黎說：「為示此業故，煩惱性、業性與生性，乃是染污三相。如是，謂發生獲得後後染污性。」第三講說分類，一般無明可分為：對真實義愚昧與對業果愚昧二者。初者是輪迴根本的無明，具德法稱等承許：凡是此，周遍

〔回目錄〕

是與通達無我慧執持方式成直接相違的我執。無著兄弟則主張，妄計真實義與唯愚昧真實義二者中的後者。此又分有：顛倒分別與未證覺知二者，並主張後者是輪迴根本的無明。輪迴根本的無明與十二因緣支的第一無明，二者有何差別？仍是應當略作分析、探討之處。《菩提道次第廣論》說如許薩迦耶見與無明異者，譬如盤繩，略降黑闇，於繩實體不能明了，於彼遂起執蛇之覺。如是障蔽明見蘊體，由無明闇誤蘊為我，從此發生諸餘煩惱。如許彼二為一，前者唯是愚昧非為無明，如是於業因果亦有唯愚昧與顛倒無明，是惡道業之時等起。是輪迴根本，僅究於薩迦耶見。雖諸博學有兩種不同的主張，但義理是一。

染污見

第五，染污見的性相：「〔自〕不共〔作用〕為緣近取蘊後，計我與我所行相的染慧，或由此為增上緣，對其他行相顛倒的染慧任一者」。第二作用：具有為煩惱過失與一切惡見之所依的作用。第三，若細分有六十二種惡見，可攝於十四種，再攝則五種：薩迦耶見、邊執見、邪見、見取、戒禁取。初者，「緣自所緣的近取

蘊而耽著我或我所行相的染慧」，即薩迦耶見之義。此有我執與我所執二者。作用：一切過失的所依。次者，之前緣近取蘊而執的我、我所等，繼之，「執其斷滅或常相的染慧」，即邊執見之義。此可分為：依前邊與依後邊二者。作用：具有障礙通達離邊的中觀道，違背成辦增上生與決定勝之因的作用。第三，「對布施與持戒等善行、惡行性因、成熟之果與解脫等存在之事，損減或計其是具有成立相的顛倒染慧」，是邪見之義。此可分為：損減邪見與增益邪見二者。作用：具有顛倒造作已生起的所取、所捨且顛倒引生將來的所取、所捨，並遮止一切善行的所依的作用。第四，「對其他惡見與近取五蘊任一者，計其為妙、為勝、為主、為上等的染慧」，是見取之義。就作意之分而言，可分為：因為我所擁有的這個是最好的，故認為此為妙之見。無有超越此者，故認此為主之見；認為此超勝他者，故念此為勝之見；無有與此相等者，故念此為上之見。作用：具有對惡見增長耽著之所依的作用。第五，如：「以惡見所發起的持戒與苦行下劣差別者中，計某些能令污垢清淨、能解脫、能出離的染慧」，即戒禁取之義。此中也有戒取與禁取二者。作用：具有靠此無法獲得所欲果——解脫等，卻獲不欲之果，努力無果之所依的作用。

〔回目錄〕

染疑

第六，根煩惱染疑的性相：「對業果、諦與三寶等真實，起二意懷疑且不合義的心所」。《賈曹傑阿毘達磨集論釋》說：「唯疑不可以，必須是心所且障礙善。」是故，邪見由疑的銜接而生起的正見且能使善根恢復，故成立疑不周遍，是根煩惱的疑。再者，是根煩惱疑，一定是緣業果、諦與三寶等無欺誑法。此與所有具量的論典相符，因此，緣外色、聲等疑，不會變成根煩惱。另外，懷疑業果是否真不欺誑，然想大概是真實的合義疑，即近於決定業果不欺誑，故不是根煩惱。因此，是因自己成為疑，而令其變成煩惱者，才稱為染疑。已說完六根煩惱。

二十隨煩惱

講說第五群組二十隨煩惱，屬六根煩惱任一分且是親近根煩惱，直接依賴根煩惱而被染污，故是隨煩惱。其數目為：忿、恨、覆、惱、嫉、慳、誑、諂、憍、害、

〔回目錄〕

無慚、無愧、惛沉、掉舉、不信、懈怠、放逸、忘念、不正知、散亂等。

忿

一、忿之義：「僅由瞋增長而突然欲想傷害的害心」。作用：具有直接傷害、試圖做傷害行動的作用。是瞋心強烈的時刻，屬瞋分。分類：如上述瞋的分類，有依瞋基——九種害心之事的九種〔忿〕。

恨

二、恨之義：「心想『往昔受害於某某』，不忘卻堅固執著的心結，是任何屬於思考復仇時機的瞋分」。作用：具有無法忍受的所依，且反覆引造無法忍受的心病與瞋的作用。其分類同忿。

覆

三、覆之義：「他人非由四道任一門，然以饒益意樂講出過失時，欲覆藏過惡的心所」。四道：隨愛行、

〔回目錄〕

隨癡行、隨瞋行、隨怖行。作用：具有直接悔惱，間接令身、心未能觸及樂的作用，是屬癡分。分類：覆藏少許過惡或一切過惡。此復有暫時覆藏或永久覆藏等多罪，故罪數有多少，覆就有多少。

惱

四、惱之義：「藉由之前起的瞋或恨故，他者說〔自己〕過失時，持續懷恨且令心引發粗言的心所」。作用：屬瞋分的作用，具有語門累積非福業的所依，並障礙自、他內心安樂的作用。分類：依靠與自相等、卑劣或高上三個對象，想說傷感情的言詞與粗暴語言三者。

嫉

五、嫉之義：「僅由貪著利養恭敬等，而對他人的美好無法忍受且擾亂內心的心所」。是屬瞋分，具有為直接生起憂惱的所依且減少自己的美好的作用。分類：可分依資具生起或依名聞聲譽等生起二者。

〔回目錄〕

慳

六、慳之義：「具有『因貪戀利養與恭敬，而不想施予資具且緊緊執持』作用的心所」。作用：屬貪分，具有珍愛令資具不減少的作用。分類：絕對不願施捨資具、暫時不願施捨。

誑

七、誑之義：「具有『因過於貪著利養與恭敬，〔生起〕想欺騙他人的意樂，而偽裝擁有特別功德[13]』作用的心所」。作用：屬貪、癡分，且是成就邪命的所依與產生妄波羅夷罪的因。〔此〕可分為：由貪分所生與癡分所生二者。

諂

八、諂之義：「具有『因貪著利養恭敬的力，欲令他人蒙在鼓裡，並想表現讓他人不知己過』的作用的心所」。作用：屬貪與癡分，不給予明白的答覆，能障礙

[13] 功德：長處。

〔回目錄〕

獲得如理作意的教授。分類：有由貪分與癡分所生兩種。

憍

九、憍之義：「具有『由作意自己圓滿的相，生起的煩惱勇氣且控制心』作用的心所」。作用：具有作為生起隨順一切煩惱與隨煩惱的所依，障礙成辦上品功德的作用，屬貪分。分類：因種姓憍、因相貌憍、因多聞憍、因少年憍與因大權勢憍五者。

害

十、害之義：「具有『由對他人無有憐愛，害心而欲想損惱』的作用的心所」。作用：具有損害自、他圓滿與製造戰亂的所依，且傷損他者身、命，屬瞋分的作用。分類：因自己欲想損惱而無有憐愍心，或教他作的無有憐愍心，以及見、聞他者作時，隨喜的無有憐愍心。

無慚

十一、無慚之義：「僅以自或自法為理由，而不畏

懼過惡的心所」。作用：屬三毒任一分，作為一切煩惱與隨煩惱的助伴與撕毀防護戒網的所依。分類：以自為理由與以自法為理由生起二者。

無愧

十二、無愧之義：「具有『輕視他與他法，不畏懼惡行並想造作』作用的心所」。作用則如前者，係屬三毒任一分，且具有作為對他起不信與擾意的所依，破梵行網的作用。分類有：屬三毒各自之分的無愧，共三者。

惛沉

十三、惛沉之義：「具有『因心的黑暗降臨而昏鈍不明之後，以致不能如實通達所緣』作用的心所」。作用：係屬癡分，造成心無法堪能與沉重，且是增長沉沒與睡眠等的所依。分類有：粗、細兩種。昏鈍如調伏天阿闍黎說：「愚癡心故昏鈍，不能通達所緣，故謂是『昏鈍』。」

掉舉

十四、掉舉之義：「具有『因貪力使心無法專住於一善所緣，而讓心由其他所緣再至他處散動』的作用的心所」。作用：係屬貪分，具有主要障礙奢摩他的作用，令心掉舉旁騖與趣入遊樂嬉戲等，如調伏天阿闍黎說：「掉舉指任何心不寂靜，具有礙於奢摩他的作用。」可分粗、細掉舉兩種。

不信

十五、不信之義：「不信或不敬業果等善處，與信相違品的心所」。作用：係屬癡分，具有為懈怠的所依與衰退信根的作用；對善法不相信、不尊敬、不樂求。分類：僅因為沒有看見善法的目的或成果而不信、因妄計彼等或計彼等無有的不信，共二者。總之，為斷善根或將斷善根的所依。

懈怠

十六、懈怠之義：「具有『緊緊執持暫時的快樂相，

〔回目錄〕

而不欲求善事，或雖欲求，但令退卻』的作用的心所」。作用：係屬癡分，具有減弱精進根、令自己累積的善法退失、不起新善法的所依的作用，如《正法念處經》說：「諸有煩惱一處所，即是懈怠餘何有，若誰存有一懈怠，於彼則無一切法。[14]」以障善之門可分為：最初就認為成辦善無有意義的顛倒作意懈怠；雖知能成辦善法，但想「像我這樣沒有能力」，而對自己輕視或怯懦的懈怠；「像我有能力成辦」，但想還有時間拖延的懈怠；雖知現在必須成辦，但被貪著惡事壓伏的懈怠，共四種。

放逸

十七、放逸之義：「具有『因懈怠而不修善，且心不防護有漏法、心曠恣意行樂』的作用的心所」。作用：假立於三毒任一與懈怠，具有令不善增長、善法減少、喪失具量體性[15]的作用，調伏天阿闍黎說：「於貪、癡與懈怠等施設放逸；作用則是令不善增長與令善減弱之

[14] 另外，或譯為中華電子佛典協會的《正法念處經》卷 4：「煩惱根唯一，所謂懈怠是，若有一懈怠，彼人不得法。」(CBETA 2020.Q1, T17, no. 721, p. 19b29-c1)。

[15] 喪失具量體性：變成不可信賴。

〔回目錄〕

因。」總之，退失信等五根。以作用可分為：心放逸，身、心二者放逸兩種。

忘念

十八、忘念之義：「具有『喪失執取善的所緣行相之後，憶念煩惱的所緣行相且能引發散亂』作用的心所」。作用：衰損持善器、念根與趣入諸煩惱的所緣行相。如調伏天阿闍黎說：「忘念乃任何與煩惱相應的念。」分類：因善的所緣行相不清晰而變成忘念、由於作意煩惱的所緣行相而變成忘念二者。

不正知

十九、不正知之義：「具有『不作任何觀察或因觀察粗率而變成染慧，即於三門的行為不了知，仍輕率行動』作用的心所」。調伏天阿闍黎說：「不正知乃是任何染慧者，凡當下不知身、語、意行為而發起，即謂是染慧，淪落之因為業。」作用：具有退失慧根、增長三門過失的所依，障礙追悔往過、障礙不再犯等四力對治生起的作用。分類：為惡見助伴的不正知、障礙如理觀

察慧生起的不正知，與障礙奢摩他的不正知三者。後後者更為細微。

散亂

二十、散亂之義：「具有『由三毒任一分生起，令心無法專注於善所緣且於種種境散動』的作用的心所」。作用：具有令定根退失、遺失止修或觀修的諸所緣行相所依的作用，如調伏天阿闍黎說：「此乃假立而有，施設於『由諸貪、瞋、癡，引心出於定的所緣，隨引而散動』。」分類：以時位散亂分為六：四種令心自然不安住的散亂，與兩種安住但具有過失的散亂。前四者依次如：（一）五根知為有法，稱作自性的散亂，因為在入定當下，倘若五根知任一現行，則心不能住於內等至中，而往外奔出故，此乃初學時期。（二）聞與思等諸欲界善心為有法，稱之散亂於外，因是心不能長久專住在善所緣，而又由他處散動於他處的了知故。（三）入定時，生起的沉、掉與生起定時對過去所嘗味道的貪愛為有法，稱為內散亂，因是僅令散動於真止、觀或同分止、觀以外的煩惱故。（四）若他人認為且相信自己是禪定師該有多好，而行善為有法，稱為相散亂，因為使他人對自

〔回目錄〕

己的功德生信而心散動於外故。第二，雖安住但有過失的兩個散亂，依次如：一壞聚見與我慢等為有法，稱為粗重散亂，因對行善厭煩，與對安住善法具有無法忍受的恐懼等故。二想從上品靜慮入下品與從大乘入小乘為有法，稱為作意散亂，因捨棄前勝者入後者故。這些不一定是煩惱，因為典籍中有說，第一是無覆無記，第二是善，最後也有些是善故。

二十隨煩惱，此等由相應之門歸納為三：首先的十種，與相異煩惱心各別相應；之後的兩種，與一切不善心相應；之後的八種，是成為一切煩惱心的眷屬，〔明〕說於《賈曹傑阿毘達磨集論釋》中。

總之，根煩惱與隨煩惱彼等共同的作用，即是：此等於任何補特伽羅中生起，使其相續極不寂靜，令成暴躁、不堪能性。是故，成為諸大德所輕視處並施予不可愛果，作為再次生起惡作（悔）的基礎。以詮說名字的方式而言，或說是墮落、瀑流、束縛、糾結、心的毒、大邪魔、厲鬼、魔之勇士等，每個煩惱也有其無邊的低賤異名。

〔回目錄〕

講說四不定

第六群組講說四不定，由等起與暫時而變成善、不善、無記任一，故是不定。〔其有〕：睡眠、惡作、尋與伺，共四者。

睡眠

睡眠之義：「具有使心昏濁、收攝一切根知對境的趣入，且使任何粗分心都不能執持身的作用的心所」。作用：具有退失心的所緣行相且喪失一切事的作用。是屬癡分或不染無知分。

惡作

惡作之義：「具有見昔所作事為惡，耿耿於懷而不快樂或令心熱惱作用的心所」。作用：具有心不正住，引起心不安之所依的作用。調伏天阿闍黎說：「若忖思何是惡作？在此，是指對惡事之境，心不欣喜或耿耿於懷，即是惡作。如是為心所的救護。」

〔回目錄〕

尋

第三，尋之義：「僅依賴思或慧於名與有名之義隨一　，唯是尋求粗相的心所」。調伏天阿闍黎：「有時假立於慧與思二者，爾時即是尋求。」如其所說，〔其〕是假立於心、思與慧三者任一。

伺

伺之義：「僅依賴思或慧，對境仔細分辨的心所」。此也假立於慧與思分。調伏天阿闍黎說：「如果此二者都是思與慧的體性，何故各別而說？此二者乃粗細之分類，是故各別而說。」此二者的作用：由尋、伺好壞的緣故，對此生與後世生起欲求與不欲求。

總之，此明五十一心所，乃是觀待內道宗義所共同承許之心的分別，而決定不同功用心所等類別的歸攝；並非一切心所皆歸攝於此，因在一個有情的相續中，也有言語所不能盡述的不同心所的分類。《明解脫道疏》說：「有些士夫的分別等不可作為所詮而闡述故。」與

〔回目錄〕

有許多粗、細的「沉沒」等心所之別，不能盡攝於其中故。略說之。

〔回目錄〕

附錄二、《心類學》名相藏、中對照表

	藏文	中文
1	རིག་པ།	了知
2	ཤེས་པ།	知覺
3	མངོན་སུམ།	現前
4	རྗེས་དཔག	比度
5	བཅད་ཤེས།	再決知
6	ཡིད་དཔྱོད།	伺察知
7	སྣང་ལ་མ་ངེས།	顯而不定
8	ཐེ་ཚོམ།	疑
9	ལོག་ཤེས།	顛倒知
10	རྟོག་པ།	分別
11	མ་འཁྲུལ་བ།	無錯亂
12	ཚད་མ།	量
13	མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མ།	現量

	藏文	中文
14	དབང་མངོན།	根現前
15	ཡིད་མངོན།	意現前
16	རང་རིག་མངོན་སུམ།	自證現前
17	རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ།	瑜伽現前
18	བདག་རྐྱེན།	增上緣
19	དབང་པོ་གཟུགས་ཅན་པ།	有色根
20	གཟུགས་འཛིན་དབང་མངོན།	執色根現前
21	སྒྲ་འཛིན་དབང་མངོན།	執聲根現前
22	དྲི་འཛིན་དབང་མངོན།	執香根現前
23	རོ་འཛིན་དབང་མངོན།	執味根現前
24	རེག་བྱ་འཛིན་པའི་དབང་མངོན།	執觸根現前
25	མིག་དབང་།	眼根
26	དམིགས་རྐྱེན།	所緣緣
27	རྟོག་བྲལ།	離分別

〔回目錄〕

	藏文	中文
28	གཞན་རིག	他證、他證分
29	གཟུགས་འཛིན་ཡིད་མངོན།	執色意現前
30	རྗེ་ཡབ་སྲས།	宗大師父子
31	དུས་མཐའི་སྐད་ཅིག་མ།	時邊際剎那
32	གཞན་སེམས་ཤེས་པའི་མངོན་ཤེས།	他心通
33	རང་རིག	自證、自證分
34	ཞི་ལྷག་ཟུང་འབྲེལ།	止觀雙運
35	ཏིང་ངེ་འཛིན།	三摩地
36	མདོ་སྡེ་པ།	經部
37	སེམས་ཙམ་པ།	唯識師
38	རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་དབུ་མ་པ།	瑜伽行中觀師
39	བག་ཆགས།	習氣
40	མངོན་སུམ་ལྟར་སྣང་།	似現前

	藏文	中文
41	ཀུན་རྫོབ།	世俗
42	རྗེས་དཔག་ཚད་མ།	比量
43	རྟགས་ཡང་དག	正因
44	གཞལ་བྱ།	所量
45	ལྐོག་གྱུར།	隱蔽分
46	ཞེན་རིག	耽著知
47	ཡིད་ཆེས་རྗེས་དཔག	信許比度
48	གྲགས་པའི་རྗེས་དཔག	極成比度
49	དངོས་སྟོབས་རྗེས་དཔག	事勢比度
50	ཤིན་ལྐོག	極隱蔽分
51	མཚན་གཞི།	事相
52	གྲགས་རྟགས་ཡང་དག	極成正因
53	སྒྲ་བྱུང་གྲགས་པ།	聲起共稱
54	རི་བོང་ཅན།	懷兔

〔回目錄〕

	藏文	中文
55	དངོས་སྟོབས་ཀྱི་རྟགས་ཡང་དག	事勢正因
56	ཅུང་ཟད་ལྐོག་གྱུར།	略隱蔽分
57	དབང་མངོན་བཅད་ཤེས།	根現前再決知
58	ཡིད་མངོན་བཅད་ཤེས།	意現前再決知
59	རང་རིག་བཅད་ཤེས།	自證再決知
60	རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་བཅད་ཤེས།	瑜伽現前再決知
61	རྟོག་པ་བཅད་ཤེས།	分別再決知
62	སྔོ་འཛིན་མངོན་སུམ།	執青現前
63	ངེས་ཤེས།	定解
64	འཇུག་ཡུལ།	趣入境
65	རྒྱུ་མཚན་མེད་པའི་ཡིད་དཔྱོད།	無理由伺察知
66	རྒྱུ་མཚན་མ་ངེས་པའི་ཡིད་དཔྱོད།	不定理由伺察知
67	རྒྱུ་མཚན་ལྟར་སྣང་ལ་བརྟེན་པའི་ཡིད་དཔྱོད།	依相似理由伺察知

	藏文	中文
68	དོན་སྤྱི།	義總
69	མི་སྡུག་པའི་ཏིང་ངེ་འཛིན།	不淨禪
70	རང་སྟོབས།	自力
71	དོན་འགྱུར་གྱི་ཐེ་ཚོམ།	合義疑
72	དོན་མི་འགྱུར་གྱི་ཐེ་ཚོམ།	不合義疑
73	ཆ་མཉམ་པའི་ཐེ་ཚོམ།	等分疑
74	རང་མཚན།	自相
75	རྣམ་འགྲེལ།	《釋量論》
76	སོ་སྐྱེ།	異生
77	རྒྱང་འཕེན་པ།	順世師
78	རྟོག་པ་ལོག་ཤེས།	分別顛倒知
79	རྟོག་མེད་ལོག་ཤེས།	無分別顛倒知
80	རི་བོང་རྭ་འཛིན་རྟོག་པ།	執兔角分別
81	གང་ཟག་གི་བདག་འཛིན།	補特伽羅我執

〔回目錄〕

	藏文	中文
82	དབང་ཤེས།	根知
83	ཡིད་ཤེས།	意知
84	གངས་རི་སྔོན་པོ།	藍色雪山
85	གཟུང་ཡུལ།	所取境
86	རྟོག་མེད་ཀྱི་ཤེས་པ།	無分別知
87	འཁྲུལ་ཤེས།	錯亂知
88	སེལ་འཇུག་གི་བློ།	遣入覺
89	སྒྲུབ་འཇུག་གི་བློ།	成入覺
90	སེམས།	心
91	སེམས་བྱུང་།	心所
92	ལོག་རྟོག	顛倒分別
93	ཕུང་གསུམ་སེལ་བའི་གྲངས་ངེས།	排除第三類的定數
94	གང་རུང་།	隨一
95	རང་ལས་ངེས་ཀྱི་ཚད་མ།	自決定量

〔回目錄〕

	藏文	中文
96	གཞན་ལས་ངེས་ཀྱི་ཚད་མ།	他決定量
97	དོན་བྱེད་སྣང་ཅན་གྱི་དབང་མངོན་གྱི་ཚད་མ།	顯現作用的根現量
98	རང་རིག་མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མ།	自證現量
99	རྣལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་གྱི་ཚད་མ།	瑜伽現量
100	རིགས་གཏེར།	《量理寶藏論》
101	སྒྲས་བརྗོད་རིགས་ཀྱི་སྒོ་ནས།	堪以聲詮之門
102	མངོན་སུམ་དང་པོ་བ།	第一現前
103	ཡིད་མ་གཏད།	意不專者
104	འཁྲུལ་རྒྱུ་ཅན།	有錯因者
105	སྨིག་རྒྱུ།	陽焰
106	སྒྲོ་འདོགས།	增益
107	བུམ་འཛིན་རྟོག་པ།	執寶瓶的分別
108	མིག་ཤེས།	眼知

〔回目錄〕

	藏文	中文
109	རང་ཡུལ།	自境
110	རྣམ་ཤེས།	識
111	མིག་གི་རྣམ་ཤེས།	眼識
112	འཛིན་སྟངས།	執取方式
113	རྫས་མཚུངས་པ།	質相應
114	གཙོ་སེམས།	心王
115	འདོད་ཆགས།	貪
116	ཞེ་སྡང་།	瞋
117	གཏི་མུག	癡
118	བརྩོན་འགྲུས།	精進
119	བག་ཡོད།	不放逸
120	ཤིན་སྦྱངས།	輕安
121	བཏང་སྙོམས།	捨
122	རྣམ་པར་མི་འཚེ།	不害

〔回目錄〕

	藏文	中文
123	གཉེན་པོ།	對治
124	ངོ་བོ།	體性
125	ཁོང་ཁྲོ།	瞋
126	ལྟ་བ།	見
127	ཉོན་མོངས་ཅན།	染
128	རྩ་ཉོན།	根煩惱
129	སེམས་རྒྱུད།	心相續
130	ཁྲོ་བ།	忿
131	འཁོན་འཛིན།	恨
132	འཆབ།	覆
133	ཕྲག་དོག	嫉
134	སེར་སྣ།	慳
135	སྒྱུ།	誑
136	གཡོ།	諂

〔回目錄〕

	藏文	中文
137	རྒྱགས།	憍
138	རྣམ་པར་འཚེ་བ།	害
139	མ་དད་པ།	不信
140	ལེ་ལོ།	懈怠
141	བག་མེད།	放逸
142	བརྗེད་ངས།	忘念
143	ཤེས་བཞིན།	正知
144	རྣམ་གཡེང་།	散亂
145	འཕེལ་སྐྱེ།	增長
146	ཉེ་བའི་ཉོན་མོངས།	隨煩惱
147	གཉིད།	眠
148	འགྱོད།	惡作
149	རྟོག་དཔྱོད།	尋
150	ཀུན་སློང་།	等起

〔回目錄〕

	藏文	中文
151	མཚུངས་ལྡན།	相應
152	རྫས་བཏགས།	實假
153	སྣོད་བཅུད།	情器
154	འཇིག་རྟེན།	世間

〔回目錄〕

附錄三、《心類學》名相、性相表

	名相	性相
1	覺知	了知。
2	知覺	明而了知。
3	現前	離分別且無錯亂的了知。
4	現量	離分別且無錯亂之新不欺誑的了知。
5	根現前	由自不共增上緣有色根而生起之離分別且無錯亂的了知。
6	執色根現前	依自不共增上緣眼根與所緣緣色而生起之離分別且無錯亂的了知。
7	意現前	由自不共增上緣意根而生起之離分別且無錯亂的了知。
8	此示意現前	由自不共增上緣意根而生起之此示離分別且無錯亂的他證分。
9	自證分	能取行相。
10	自證現前	離分別且無錯亂的能取行相。
11	瑜伽現前	由自不共增上緣止觀雙運三摩地而生起，又是離分別無錯亂的聖者相續之智。

〔回目錄〕

12	比度	依自所依正因而對自所量隱蔽分不欺誑的耽著知。
13	比量	依自所依正因而對自所量隱蔽分新不欺誑的了知。
14	信許比度	依自所依信許正因而對自所量極隱蔽分不欺誑的耽著知。
15	極成比度	依自所依極成正因而對自所量聲起共稱不欺誑的耽著知。
16	事勢比度	依自所依事勢正因而對自所量略隱蔽分不欺誑的耽著知。
17	再決知	引自之前量已通達再通達的非量知。
18	伺察知	對自主要趣入境之法雖一意耽著，但未獲斷增益義的了知。
19	疑	自力於二邊懷疑的了知。
20	顯而不定之覺知	清晰顯現自趣入境的自相，然對彼不能引生決定的了知。
21	顛倒知	對自趣入境錯亂的了知。
22	量	新不欺誑的了知。
23	自決定量	若自所量的究竟體性於境上無，則自不能生起，且對彼能自力引出決定的新不欺誑了知。

24	他決定量	若自所量的究竟體性於境上無，則自不能生起，且對彼不能自力引出決定，仍須依其他後生名言量的新不欺誑了知。
25	非量知	非新不欺誑的了知。
26	分別	執持聲、義堪為混合的耽著知。
27	無分別知	遠離「執持聲、義堪為混合的耽著知」的了知。
28	錯亂知	對自顯現境錯亂的了知。
29	無錯亂知	對自顯現境無錯亂的了知。
30	意知	依自不共增上緣意根生起的了知。
31	根知	依自不共增上緣有色根生起的了知。
32	遣入覺	對自境以言力趣入的了知。
33	成入覺	對自境以事物力趣入的了知。
34	心	與自眷屬中的心所相應。
35	心所	與將自作為眷屬的心相應。

〔回目錄〕

PANDITA TRANSLATION GROUP
班智達翻譯小組

學習傳授佛陀經論典
研討力行佛陀正知見
建立傳承佛陀正教法
利益廣大群眾諸有情

智慧之海 002

書　　名：**建立心類學**　བློ་རིག་གི་རྣམ་གཞག

全　　稱：建立心類學——所需總攝
བློ་རིག་གི་རྣམ་གཞག་ཉེར་མཁོ་ཀུན་འདུས།

作　　者：蔣悲桑佩（འཇམ་དཔལ་བསམ་འཕེལ།）

譯　　者：佛子

出 版 者：班智達翻譯小組

(班智達官網)　(班智達官方 Line)　(班智達 Line 群)

地　　址：305-42
新竹縣新埔鎮義民路三段 622 巷 52 弄 5 號

網　　址：http://www.panditatranslation.org

E　－　mail：panditatranslation@gmail.com

郵撥帳號：5230-899-010-3140
合作金庫　開元分行　代號 006　戶名：陳冠榮

出版日期：2020 年 9月

內頁小喇嘛插圖授權：陳冠榮

◎免費結緣

版權所有・翻印必究　Printed in Taiwan

如發心助印，請洽班智達，功德無量。

〔回目錄〕

我不斷呼籲，佛教印度班智達與成就者所造的中觀、現觀、戒律、俱舍以及量理等著作翻譯成中文頗為重要，並鼓勵大家深入學習。

——尊者

佛子格西嫻熟中、藏文，對論典的學習皆有好成績。如果格西可以將五部大論教科書翻譯成中文，是非常好的，此頗為要緊。

——尊貴的 日宗仁波切

我很高興佛子從事五部大論的中文翻譯工作。我深信，譯經在華人世界是條傳播佛法及利益眾生的漫長道路。因此，我完全支持這一重要計畫，並請求大家慷慨協助，一起完成此共同目標。

——尊貴的 辯經學院壇確院長

《心類學》

一趟走進內心的旅行

開展內在如鑽石般璀璨、光明、珍貴的佛性。

《心類學》

是每個人的心靈養分

本書是藏傳佛教五部大論的基礎課程，又是佛教心理學。它能幫助我們認識與了解內心的種種現象，有如一把心窗的鑰匙，讓我們更深刻體悟自己存在的價值與意義，活得更有勇氣、更自在！

讓我們一起成為洞察心靈深處的主人：從「心」做起。

線上學習心類學 班智達官網 班智達官方LINE 班智達LINE群

ISBN預留區

〔回目錄〕